

COVID-19 XƏSTƏLİYİ ƏLEYHİNƏ VAKSİNASİYAYA İCTİMAİ MÜNASİBƏT

ANALİTİK HESABAT

**SOSIAL
TƏDQIQATLAR
MƏRKƏZİ**

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzi haqqında

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzi (STM) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 8 fevral tarixli 525 nömrəli Fərmanı ilə yaradılmışdır.

STM ictimai münasibətlərin inkişaf dinamikasını sistemli təhlil edən, bu sahədə mövcud tendensiyaları müəyyənləşdirən və dəyişiklikləri proqnozlaşdıran, həmin dəyişikliklərin cəmiyyətə mümkün təsirlərini araşdıran, müasir informasiya texnologiyaları və elmi yanaşmalar tətbiq edilməklə ictimai fikrin öyrənilməsini və sosial tədqiqatlar aparılmasını təmin edən, həyata keçirdiyi elmi-analitik təhlilin nəticələrini dövlət orqanlarına təqdim edən publik hüquqi şəxsdir.

SOSIAL TƏDQIQATLAR MƏRKƏZİ

AZƏRBAYCAN BAROMETRİ

On altıncı buraxılış

Yanvar 2021

COVID-19 XƏSTƏLİYİ ƏLEYHİNƏ VAKSİNASİYAYA İCTİMAİ MÜNASİBƏT

ANALİTİK HESABAT

Tədqiqat qrupu:

İctimai rəyin öyrənilməsi departamenti

Bakı - 2021

“Azərbaycan barometri” jurnalı 06 avqust 2019-cu il tarixində Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyində 4247 nömrəsi ilə mətbu nəşrlərin reyestrinə daxil edilib.

Redaktor:

Aqşin Məmmədov,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

Qrafik dizaynerlər:

Qurban Cəlilov
Babək Cəfər

Ünvan:

Azərbaycan Respublikası, AZ 1006, Bakı şəhəri,
Yasamal rayonu, İsmayıl bəy Qutqaşınlı küçəsi, 18.

Telefon: (+994 12) 510-70-78
(+994 12) 510-23-75
(+994 12) 510-70-69

E-poçt: info@stm.az

İnternet ünvanı: www.stm.az

Çapa imzalanıb:
Fiziki çap vərəqi:
Sifariş:
Tiraj:

© Sosial Tədqiqatlar Mərkəzi, 2020

ŞƏRQ-QƏRB

“Şərq-Qərb” ASC-nin mətbəəsində çap olunmuşdur.
AZ1123, Bakı, Aşıq Ələsgər küçəsi, 17.
Tel.: (+99412) 374 83 43
(+99412) 374 73 84

MÜNDƏRİCAT

SORĞUDA ƏLDƏ OLUNAN NƏTİCƏLƏRİN İCMALI.....	4
GİRİŞ.....	6
Sorğunun metodoloji prinsipləri.....	13
Respondentlərin sosial-demoqrafik göstəriciləri.....	14
I. COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasiya ilə bağlı məlumatlılıq səviyyəsi.....	15
II. COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasiyaya münasibət və niyyət.....	16
III. Ölkəmizdə vaksinasiya prosesinin səmərəliliyinə münasibət və etibar.....	19
IV. COVID-19 təhlükəsi və virusa yoluxma ehtimalı.....	21
V. COVID-19 təcrübəsi.....	22
NƏTİCƏ.....	26
TƏKLİFLƏR.....	28

SORĞUDA ƏLDƏ OLUNAN NƏTİCƏLƏRİN İCMALI

I. COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasıya ilə bağlı məlumatlılıq səviyyəsi

❖ Respondentlərin 92.0%-nin yanvarın 18-dən etibarən Azərbaycanda COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasıya başlanılması haqqında məlumatı var.

❖ İnsanlar COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinlərlə bağlı məlumatları əsasən iki əsas mənbədən - yerli televiziyalardan (67.3%) və sosial şəbəkələrdən (43.2%) alırlar.

❖ Respondentlərin 76.4%-nin hazırda dünyada COVID-19 xəstəliyi əleyhinə hansı vaksinlərdən istifadə edildiyi haqqında məlumatı yoxdur.

❖ Məlumatı olduğunu bildiren 23.6% respondentin 58.3%-i bu vaksinlərin adını sadalaya bilməyib. Vaksinlər içərisində ən çox CoronaVac (31.8%), Sputnik V (12.4) və Pfizerin (9.2%) adı sadalanıb.

II. COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasıyaya münasibət və niyyət

❖ Respondentlərin 18.3%-i yaxın müddətdə, bir o qədər respondent də (18.5%) müəyyən müddətdən sonra COVID-19 xəstəliyi əleyhinə peyvənd olunmağı düşünür. Ümumilikdə, 41.3% respondent peyvənd olunmağı düşünür (müvafiq olaraq, 10.8% “yaxın müddətdə düşünürəm”, 30.5% “ümumiyyətlə düşünürəm” cavabını verib). Demək olar ki, hər beş respondentdən biri (21.9%) peyvənd olunmaqla bağlı qərarlıdır.

❖ Respondentlərin 58.3%-i peyvənd olunacağı təqdirdə bunun mənfi təsirinin olacağını düşünür.

❖ Kişilərin 45.0%-i, qadınların isə 28.0%-i yaxın gələcəkdə və ya bir müddət sonra peyvənd olunmaq istəyir.

❖ Yaş qrupları üzrə yaxın müddət ərzində peyvənd olunmaq istəyənlərin əsaslı hissəsi 65 yaşdan yuxarı əhali qrupudur ki, bu da başadüşüləndir (33.6%). Bu göstəriciyə ən yaxın nəticə 45-54 yaş qrupu üzrə müşahidə edilib (19.2%). Lakin müəyyən vaxt keçdikdən sonra peyvənd olunmaq istəyənlərin daha çox hissəsi 45-54 yaş qrupunda cəmlənib (22.1%). Heç vaxt peyvənd olunmaq istəməyənlərin daha çox hissəsi 18-24 (32.0%) və 25-34 (35.6%)

yaş qruplarına aiddir.

❖ Təhsil səviyyəsi artdıqca peyvənd olunmağı planlaşdıranların sayı da artır. Belə ki, ali təhsillilərin 41.0%-i yaxın gələcəkdə və ya bir müddət sonra peyvənd olunmaq istəyirsə, analoji göstərici ümumi orta təhsillilər və tam orta təhsillilər üçün müvafiq olaraq 31.0% və 34.0% təşkil edir.

❖ İqtisadi rayonlar üzrə bir sıra fərqlər müşahidə edilib. Belə ki, Bakı (31.0%), Abşeron (30.0%), Yuxarı Qarabağ (30.0%) və Şəki-Zaqatala (28.0%) bölgələrində yaşayanlar arasında peyvənd olunmaq niyyəti olanların sayı digər rayonlara nisbətə daha aşağıdır. Əks mövqeni bölüşənlər daha çox Şəki-Zaqatalada müşahidə edilib (57.0%).

❖ COVID-19 xəstəliyi əleyhinə peyvənd olunmağı düşünen respondentlər buna əsas səbəb kimi pandemiya yeganə çıxış yolunun vaksinasıya olduğunu (62.7%), risk qrupuna daxil olduğunu (15.8%) və işini (13.1) göstərib.

❖ Sorğu keçirilən müddətdə artıq peyvənd olunmuş respondentlərə də rast gəlinib.

❖ COVID-19 xəstəliyi əleyhinə peyvənd olunmaq istəməyən respondentləri bir neçə məsələ narahat edir. Belə ki, respondentlərin 46.5%-i vaksinin əks təsirlərindən qorxduğu üçün, vaksinin keyfiyyətinə güvənmədiyi üçün (25.3%), hələ yeni olduğundan vaksinin insanlara təsirini bilmədiyi üçün (17.3%) peyvənd olunmaq istəmir. Həmçinin, 15.4% respondent hazırkı sağlamlıq durumu imkan vermədiyinə görə, 10.3% isə COVID-19 səbəbindən ağır xəstələnmə riski altında olan insanlara aid olmadığını düşündüyünə görə peyvənd olunmaq istəmir.

III. COVID-19 təhlükəsi və virusa yoluxma ehtimalı

❖ Respondentlərin 48.1%-i virusa yoluxma ehtimalının olmadığını bildirib. Respondentlərin 8.5%-i virusa yoluxma ehtimalını çox, 19.4%-i orta səviyyədə qiymətləndirdiyi halda, 24.0%-i bu ehtimalı az qiymətləndirib.

❖ Respondentlərin yarısından çoxu (52.2%) COVID-19 xəstəliyinə yoluxmaqdan heç qorxmadığını, 27.2%-i isə az qorxduğunu bildirib. Cəmi 20.7% respondent COVID-19 xəstəliyinə yoluxmaqdan çox qorxur.

❖ COVID-19 xəstəliyinə yoluxmaqdan qorxmayanların sayı əvvəlki aylarla müqayisədə artdığı halda, çox qorxanların sayı azalıb. 2020-ci ilin aprel ayında STM tərəfindən keçirilmiş sorğuda respondentlərin əhəmiyyətli hissəsi (44.9%) COVID-19-a yoluxmaqdan heç qorxmadığını qeyd etdiyi halda, 25.0%-i çox qorxdığını, 27.5%-i isə az qorxdığını bildirib.

❖ Təsdiq olunmuş plana əsasən, növbəsi gec çatdığı təqdirdə digər tibb müəssisələrində ödəniş qarşılığında peyvənd oluna biləcəyini yalnız 16.3% respondent bildirdiyi halda, 78.0% respondent əks mövqeni bölüşüb.

IV. Ölkəmizdə vaksinasıya prosesinin səmərəliliyinə münasibət və etibar

❖ COVID-19 xəstəliyi əleyhinə olan vaxsinlərin içərisindən ölkəmizdə tətbiq üçün Çin istehsalı olan CoronaVac vaxsinin seçilməsini respondentlərin 48.5%-i tamamilə, 22.4%-i isə qismən doğru seçim olduğunu düşünür. Respondentlərin 10.4%-i əks mövqə bildirdikləri halda, 18.7%-i bununla bağlı fikir bildirməkdə çətinlik çəkib.

❖ Respondentlərin 42.6%-i ölkəmizdə vaksinasıyanın səmərəli aparılacağına tam inandığı halda, 37.0%-i buna qismən inanır. Bunun əksinə 13.3% respondent ölkəmizdə vaksinasıyanın səmərəli aparılacağına heç inanmır.

❖ COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaxsinlərin hazırlanması və sınaqdan keçirilməsində iştirak edən alimlərin dürüstlüyünə 31.6% tam, 39.7% qismən inanır. Respondentlərin 16.4%-i buna heç inanmadığı halda, 12.3%-i fikir bildirməkdə çətinlik çəkib.

❖ Ölkəmizdə vaksinasıya prosesini təşkil və idarə edən səhiyyə sistemi idarəçilərinin dürüstlüyünə isə respondentlərin 33.7%-i tam inandığı halda, 18.0%-i qismən inanır. Respondentlərin 35.1%-i onların dürüstlüyünə heç inanmamaqla yanaşı, 13.2% bu haqda fikir bildirməkdə çətinlik çəkib.

❖ Ölkəmizdə vəzifəli şəxslərin peyvənd olunmasının insanların peyvəndin keyfiyyətinə olan etibarına o qədər də təsir etmir. Belə ki, respondentlərin 29.8%-i vəzifəli şəxslərin peyvənd olunmasının onların inamına müsbət təsir etdiyini bildirsə də, ümumilikdə 54.1% respondent bunun heç bir təsirinin olmadığını bildirib (müvafiq olaraq 19.3% “xeyr, heç bir

təsir etmir, etibarım yüksəkdi”, 34.8% “xeyr, heç bir təsir etmir, etibarım aşağıdır”). 8.3% respondentin isə bu haqda məlumatı yoxdur.

V. COVID-19 təcrübəsi

❖ Respondentlərin 9.6%-nin özü, 11.5%-nin ailə üzvü COVID-19 xəstəliyinə yoluxub.

❖ COVID-19 xəstəliyinə yoluxanların 39.2%-i xəstəlik zamanı dərman preparatlarını tapmaqda çətinlik çəkdiyini, 51.1%-i çətinlik çəkmədiyini bildirib. 8.7% respondent isə dərman preparatlarını axtarmağa ehtiyac duymayıb.

❖ COVID-19 xəstəliyinə yoluxanların 78.3%-i tibbi xidmətə müraciət edib. Müraciət edənlərin (144 nəfər) 89.6%-i tibbi xidmətlərdən yararlandığı halda, 10.4%-i yararlana bilməyib.

❖ Tibbi xidmətdən yararlanan (129 nəfər) respondentlərin 55.1%-i xidmətin keyfiyyətindən razı qaldığı halda, 44.9%-i razı qalmayıb.

❖ Respondentlərin 63.3%-i mövcud sağlamlıq vəziyyətindən tam razı qaldığını, 30.7%-i qismən razı qaldığını bildirib.

❖ Respondentlərin 29.9%-i onlarda hər hansı xəstəliyin olduğunu bildirib. Xəstəliyin olduğunu bildiren respondentlər arasında ürək-damar (30.9%) və endokrin sisteminin xəstəlikləri daha geniş yayılıb (26.7%).

❖ Respondentlərin 32.2%-i hazırda yaşadığı mənzildə risk qrupuna aid olan şəxslərin olduğunu bildirdiyi halda, 67.8%-i belə bir şəxsin olmadığını bildirib.

GİRİŞ

Bəşəriyyətin tarixi boyunca vaksinasiya insanları dəfələrlə təhlükəli yoluxucu xəstəliklərə tutulmaqdan xilas etmişdir. Vaksinasianın icad olunması müasir tibbin ən mühüm nailiyyətlərindən biri hesab olunur. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) hesablamalarına görə, vaksinasiya dünyada hər il yoluxucu xəstəliklərdən və bir sıra xərçəng xəstəliklərindən 2-3 milyona yaxın insanın ölümünün qarşısını alır. Hər hansı bir vaksinin dövriyyəyə buraxılmamışdan əvvəl laboratoriyada və heyvanlar üzərində ciddi sınaqdan keçirilir, sonra könüllülər üzərində klinik sınaqlar aparılır, yalnız bundan sonra vaksinlər tənzimləyici qurumlar tərəfindən təsdiqlənir.

Dərman preparatları kimi vaksinlər də tamamilə təhlükəsiz ola bilməz, lakin ondan istifadənin faydaları mümkün risklərdən daha çoxdur. Məsələn, əvvəlki nəsillərdə daha çox rast gəlinən uşaq xəstəlikləri vaksinlərin tətbiqi səbəbindən nadir hala çevrilmişdir. Yüz milyonlarla insanın həyatına son qoyan çiçək xəstəliyi isə tamamilə məhv edilmişdir. Hər bir ölkədə ən ağır və sosial baxımdan əhəmiyyətli olan yoluxucu xəstəliklərə - vərəm, difteriya, tetanus, göy öskürək, pnevmokok, qızılca, poliomielit, məxmərək, suçiçəyi, epidemik parotit, hemofil çöplərinə qarşı peyvəndlərin təyin edilməsi və tətbiqinə dair tövsiyələri özündə əks etdirən milli peyvənd təqvimləri mövcuddur. Həmçinin, həyatının ilk saatlarında hər bir uşaq Hepatit B-yə qarşı həyati vacib peyvənd alır. Daha böyük yaşlarda rast gəlinən bir sıra infeksiyon xəstəlikləri - difteriya, qızılca, hepatit B, tetanusdan xəstələnmə halları revaksinasiya səbəbindən azala bilər.

Yeni koronavirus infeksiyasının pandemiyası vaksinasianın vacibliyini hamıya xatırlatdı. 2019-cu il dekabr ayının sonundan bütün dünya "epidemioloji siklon" - yeni bir koronavirus infeksiyası ilə əhatə olundu. COVID-19 həqiqi bir qasırğa kimi dağıdıcı gücünü xeyli müddət göstərərək dünyanın əksər ölkələrinə yayıldı. Ən acınacaqlısı budur ki, qorxu və ciddi iqtisadi itkilərə səbəb olmaqla yanaşı, bu xəstəlik

ölüm nisbətlerini də əhəmiyyətli dərəcədə artırdı. Mütəxəssislər xəbərdarlıq edirlər ki, insanların həyatının normal vəziyyətə gəlməsinə imkan verən COVID-19-a qarşı geniş miqyasda vaksinasiya aylarla, illərlə davam edə bilər.

COVID-19-a qarşı vaksinasiya dünyanın heç bir ölkəsində hələ məcburi olmasa da, bir çox ölkələrdə bu istiqamətdə müəyyən tədbirlər görülür. Məsələn, Braziliyada Federal Ali Məhkəmə könüllü vaksinasianın gözlənilən nəticələr vermədiyi təqdirdə koronavirus peyvəndinin məcburi hala gətirilməsi üçün rəsmi orqanlara səlahiyyət vermişdir. Lakin "Folha de S. Paulo" nəşrinə görə, bu tədbiri həyata keçirmək üçün ayrıca qanun qəbul edilməlidir. Uyğun qanun qəbul edilərsə, Braziliya məhkəməsi rəsmi orqanlara koronavirusa qarşı vaksinasiyadan imtina etdiklərinə görə vətəndaşları cəzalandırmaq üçün rəsmi olaraq səlahiyyət verəcək.

Məcburi vaksinasianın tətbiq edilməsi Avstraliya və Fransada da müzakirə olunur. Amerika Birləşmiş Ştatları və İspaniyada qanunvericilik hazırda insanları istəklərindən asılı olmayaraq vaksinasiyaya məcbur etməyə icazə verir.

Hakimiyyətin vaksinasiyadan imtina edənlərə təsir göstərməyi planlaşdırdığı yeganə yol onların hüquqlarının qismən məhdudlaşdırılması təhdididir: məsələn, ictimai yerlərə getməyin və ya müəyyən fəaliyyətlərin aparılmasının qadağan edilməsi. Məhz bunu ayrı bir qanun tənzimləməlidir.

ABŞ-da vətəndaşların tələbi ilə Konqresin Bərabər Məşğulluq Fərsəti Komissiyası qərar qəbul etmişdir ki, işəgötürənlər işçilərini COVID-19 vaksinasiyasına məcbur edə bilərlər. Bu zaman yalnız əlilliyə və ya dini inancına görə vaksinasiyadan imtina etmək mümkün olacaqdır. Bu halda işəgötürən peyvənd olunmayanlara məsafəli işləmək üçün rahat şərait yaratmağa borcludur. Bu şəxslərin ofisə daxil olmalarına icazə verilməyəcək, lakin onları işdən azad etmək də olmaz.

Fransada Avropa Parlamentinin fransız partiyasından olan üzvü Yannik Jado vaksinasianın məcburi olmasına çağırış etmiş-

dir. Bu bəyanata Fransa Senatının sədri Jerar Lərşə dəstək versə də, eyni zamanda ifrat sağçıların lideri Marin Le Pen hökumətin bu cür qərarının fransız ənənələrinə zidd olacağını söyləmişdir.

Koronavirusa qarşı məcburi peyvənd etmək İspaniyada daha asandır, çünki bu, qanunla nəzərdə tutulmuşdur. Mülki hüquq üzrə vəkil Mikel Morales Zabaletenin fikrincə, vaksinasıyanı məcburi etmək üçün hakimiyyətin səlahiyyətləri "İctimai səhiyyə haqqında" qanunda öz əksini tapmışdır. Bu qanuna görə, əhalinin sağlamlığına təhlükə doğuran əsaslı sübutlar olduğu halda səhiyyə orqanları insanların müayinəsi, müalicəsi, xəstəxanaya yerləşdirilməsi və onlara nəzarət üzrə tədbirlər qəbul edə bilər. Beləliklə, vəkilin qeyd etdiyi kimi, səhiyyə orqanları pandemiyanın vaksinasıyaya ehtiyacını əsaslandırıdığını bildirdikdə "vaksinasıyanın məcburi olması üçün heç bir qanuni maneə yoxdur". Bu zaman yalnız dövlət qurumlarının işçilərini vaksinasıyaya məcbur edə biləcəklər.

Aparılan rəy sorğularına görə, almanların yarısından çoxu müxtəlif səbəblərdən koronavirusa qarşı peyvənd olunmaq istəməsə də, risk qrupundan olan xəstələrlə təmasda olan tibb işçiləri üçün vaksinasıya məcburi ola bilər.

Çox güman ki, Avropa Birliyi (AB) və Almaniyada məcburi vaksinasıya tətbiq olunmayacaq, lakin peyvəndin olunması ictimai həyata təsir göstərəcəkdir. Hazırda AB xaricindəki bir çox ölkələrdə peyvənd olunmadan ictimai yerlərə getmək və müəyyən xidmətlərdən istifadə etməyin mümkün olmayacağı barədə debatlar aparılır. Məsələn, qitələrarası uçuşlarda Avstraliyanın "Quantas" hava yolları şirkəti yalnız koronavirus əleyhinə peyvənd edilmiş insanları qəbul edəcəkdir. Nəzarət üçün sənişinin peyvənd olunduğunu göstərən xüsusi sənəd tələb edilə bilər.

Özəl şirkətlərdə hər bir sahibkar müəssisədə müəyyən edilmiş qaydalara uyğun hərəkət edə bilər. Yəni, məsələn, restoranda peyvənd olunmayan insanlara xidmət göstərilməyə və yaxud peyvənd olunmayan şəxslər işə götürülməyə bilərlər. Dövlət müəssisələrinə gəldikdə, burada vəziyyət fərqlidir. Alman "Deutsche Bahn" konser-

ni istisnasız olaraq bütün sənişinləri daşımaq məcburiyyətindədir, lakin peyvənd olmayanlar xüsusi vaqonlarda yerləşdirilə bilərlər. Dövlət məktəblərində və uşaq bağçalarında məcburi vaksinasıya olmayacağı bildirilir. Lakin özəl təhsil müəssisələrində şagirdlərdən koronavirusa qarşı peyvənd olunma tələb edilə bilər.

May ayının ortalarından etibarən Səudiyyə Ərəbistanında yeni qaydalar tətbiq ediləcək. Krallığın Bələdiyyə, Kənd İşləri və Mənzil Nazirliyi salonlarda, restoranlarda, kafələrdə və digər satış mərkəzlərində çalışan bütün insanlara COVID-19 vaksinasıyası 2021-ci il may ayının ortalarına qədər məcburi tələb olunacaq. May ayının ortalarına qədər peyvənd olunmayanlar hər yeddi gündən sonra polimeraza zəncirvari reaksiya (PCR) testi verməlidirlər. İşçilər üçün COVID-19 testlərinin xərci işəgötürənlər tərəfindən ödəniləcəkdir.

Səudiyyə Krallığının Turizm Nazirliyi müqəddəs Ramazan ayında restoranlarda, çadırlarda və salonlarda bufet xidmətlərini qadağan etmişdir.

İspaniyanın Qalisiya bölgəsində səlahiyyətli orqanlar sakinləri peyvənd olunmağa məcbur edirlər. İmtina edəcəkləri halda sakinlərə 1000 avrodan 60.000 avroya qədər cərimə ödəməli olacaqları bildirilmişdir.

Mütəxəssislər sağlamlıq səbəbindən əks-göstəriş olanlar istisna olmaqla, yetkin əhalinin əksəriyyətinin peyvənd olunmasını şiddətlə tövsiyə edirlər. Bu, pandemiya son qoymağın yeganə etibarlı yoludur. ÜST hesab edir ki, yoluxma zənciri qırılmamışdan əvvəl insanların 65-70%-i immunitetə malik olmalıdır. Pandemiya şəraitində və ÜST-ün himayəsində müxtəlif ölkələrdən olan alimlərin fəal əməkdaşlığı ilə yeni vaksinlərin hazırlanması işi daha qısa müddətdə mümkün olmuşdur. Eyni zamanda qeyd etmək lazımdır ki, heç bir vaksinin klinik sınaqlarının son - üçüncü mərhələsi hələ tamamlanmamışdır.

ABŞ-ın Xəstəliklərə Nəzarət və Profilaktika Mərkəzi (CDC) tərəfindən 2020-ci il 3 sentyabr - 1 oktyabr tarixlərində xüsusi əhali qrupları ilə (erkən vaksin olunması planlaşdırılan insanlar) aparılmış sorğuda 3541 respondent iştirak etmişdir. Nəticələr göstərir ki, bir sıra demoqrafik amillərlə

peyvənd edilməyə münasibət arasında əlaqə mövcuddur. Qadınlar, 50-64 yaşarası respondentlər, ali təhsilli olmayanlar, illik gəliri 49.999 dollardan aşağı olanlar və tibbi sığortası olmayanlar arasında peyvənd olunmaq istəməyənlər daha geniş yayılıb. Maraqlıdır ki, tibbi maskadan heç istifadə etməyənlər və çox az istifadə edənlərin peyvənd olunmaq istəyi daha azdır. Həmin sorğudakı seçmənin təxminən 25%-i COVID-19 xəstəliyi əleyhinə peyvəndin hazırlanma prosesinə etibar etmir. ABŞ-da ölkə üzrə aparılmış representativ sorğunun nəticələrinə (804 nəfər) əsasən 14.8% respondent vaksinasıyaya qarşıdırsa, 23% bu barədə qərarlıdır. Respondentlərin vaksinasıyaya münasibətinə təsir edən əsas amillərdən bəziləri vaksin barədə məlumatlılıq səviyyəsi, COVID-19-un ağırlığı barədə fikir, ailənin aylıq gəlir səviyyəsi və vaksin barədə informasiyanın alındığı mənbələr olub (regressiya analizi aparılıb).

2021-ci ilin yanvar ayında İrlandiya Respublikasında aparılmış sorğuya əsasən, 75% respondent peyvənd olunmağı planlaşdırdığı halda, cəmi 7% respondent ona qarşıdır. Vaksinasıyanın ən effektiv aparıldığı ölkələrdən olan İsrailə nəzər yetirsək, dekabr ayının son həftəsindəki nəticələrə əsasən (875 nəfər) 63% respondent peyvənd olunmağı planlaşdırır. 65 yaşdan yuxarı əhali qrupu üçün isə analoji göstərici 82%-ə bərabər olub. İsraildə 1100 həkimlə aparılmış sorğuda həkimlərin 82%-i peyvənd olunmağı planlaşdırdığını bildirib. Qonşu Türkiyədə isə 12 şəhərdə 18-55 yaş arası əhali qrupu ilə aparılan sorğu respondentlərin 44%-nin vaksinə qarşı olduğunu göstərib. Rusiyada VSiOM tərəfindən aparılmış sorğu əhalinin 38%-nin peyvənd olunmağı planlaşdırdığını, 52%-nin isə planlaşdırmadığını müəyyən edib. Həmin 52%-nin əsas hissəsi 25-34 yaş (70%), 38%-nin isə əsaslı hissəsi 45 yaşdan yuxarı olan qrupdur (44%). 16% respondent xarici ölkənin istehsalı olan vaksini yerli vaksindən üstün tutduğunu, 29% isə 2021-ci il ərzində peyvənd olunmaq istədiyini deyib.

Barselona Qlobal Sağlamlıq İnstitutunun professoru Jefri Lazarusun rəhbərliyi altında demoqraflar və həkimlər COVID-19-dan ən çox zərər çəkən 20 ölkənin sakinləri

arasında bir sıra sorğular aparmışlar. Onların məqsədi insanların vaksinasıyaya nə dərəcədə hazır olduqlarını qiymətləndirmək olmuşdur. Sorğuda 18 yaşdan yuxarı 13.5 min kişi və qadın iştirak etmişdir. Sorğuların nəticələri bəşəriyyətin pandemiyanı tamamilə aradan qaldırmaq üçün kifayət edəcək səviyyədə vaksinasıyaya hələ hazır olmadığını göstərmişdir. Ümumilikdə, respondentlərin təxminən 71.5%-i koronavirusa qarşı peyvənd olunmağa razıdır, lakin işgötürənin bunu tövsiyə etdiyi halda, respondentlərin yalnız 61.4%-i peyvənd olunmağa hazır olduğunu bildirmişdir.

Bundan əlavə, alimlər dünyanın müxtəlif ölkələrinin sakinləri arasında vaksinasıyaya hazırlıq baxımından çox böyük fərqləri qeydə almışlar. Məsələn, Çin, Braziliya və Koreya Respublikası vətəndaşlarının 80.0%-dən çoxu vaksinasıyanın tərəfdarı olduğu halda, Rusiya, Polşa və Fransa sakinləri üçün bu göstərici 60.0%-dən aşağı təşkil etmişdir. Ən aşağı hazırlıq göstəricisini alimlər Rusiyada (55.0%) qeydə almışlar. Eyni zamanda məhz Rusiya Federasiyasında COVID-19-a qarşı dünyanın ilk vaksini - "Sputnik V" qeydə alınmışdır (sorğu vaksinin qeydiyyatına alınmasından əvvəl aparılmışdır).

COVID-19 peyvəndinə qarşı ən mənfə münasibət sorğu aparılan Polşa əhalisi arasında müşahidə edilmişdir. Bu ölkədə hər dördüncü respondent istehsal olunan vaksinlər barədə mənfə rəy bildirmişdir.

AB-də və İngiltərədə artıq bir neçə həftədir ki, koronavirusa qarşı peyvənd kampaniyası sürətlə davam edir, lakin avropalıların bir çoxu hələ də peyvənd olunmağa ehtiyatla yanaşır. Belə ki, Almaniya-da keçirilən rəy sorğularına görə, əhalinin yarısından bir qədər çoxu BioNTech/Pfizer peyvəndi ilə vaksinasıyaya hazırdır. Digər Qərbi Avropa ölkələrində vaksinasıyaya münasibət müxtəlifdir.

COVID-19 əleyhinə vaksinasıyaya şübhə ilə yanaşma xüsusilə Fransada müşahidə edilir. Çoxsaylı rəy sorğuları göstərir ki, fransızların yalnız 40.0%-i koronavirusa qarşı vaksinasıyaya hazırdır. Aparıcı həkimlər assosiasiyasının fikrincə, hökumətin bu məsələdə ləngliyi vəziyyəti daha da ağırlaşdırır.

Beləliklə, əgər Almaniya vaksinasıya-

ya başladıqdan sonra ilk həftədə 200.000 nəfər peyvənd edilmişdisə, Fransada cəmi bir neçə min nəfər peyvənd olunmuşdu.

Fransadan fərqli olaraq İngiltərədə koronavirus əleyhinə vaksinasianın vacibliyinə dair şübhələr daha azdır. "Der Spiegel" jurnalının apardığı sorğuya görə, ölkə əhalisinin üçdə ikisi peyvənd olunmaq istəyir. Tabloidlər hətta 8 dekabrda ingilislərin BioNTech/Pfizer ilə vaksinasiyaya başladıkları günə Avropada nasist Almaniyası üzərində qələbə gününə (8 may) bənzər "V-Day" adını veriblər. "V" bu halda peyvənd deməkdir.

İtalyanların 70.0%-i COVID-19-a qarşı peyvənd olunmaq istəyir. AB-yə üzv dövlətlərin vətəndaşlarının koronavirusa qarşı peyvənd olunmağa başladıkları vaxtdan cəmi iki həftə sonra İtaliyada 718 mindən çox insan bu preparatı artıq almışdı. Bu, Avropada ən yüksək göstəricidir. Vyana Universitetinin apardığı sorğuya görə, payızın sonlarında əhalinin demək olar ki, yarısı koronavirus əleyhinə vaksinasiyaya hazır idisə, hazırda ümumiyyətlə peyvəndə qarşı olmayanların sayı üçdə bir dəfə azalmışdır. Eyni zamanda, yalnız 17.0% respondent peyvənd olunmaq istədiyini birbaşa ifadə etmişlər.

İsveç sakinləri vaksinlərdən narahat olduqlarını bildirmişlər. Bunun da səbəbi donuz qripinin baş qaldırdığı 2009-cu ildə bu xəstəliyə qarşı tətbiq edilən peyvəndin insanlarda əlavə təsirlərinin meydana çıxması ilə əlaqədardır. Stokholmdakı Novus İnstitutunun apardığı son sorğuya görə, isveçlilərin təxminən yüzdə 60-ı vaksinasiyaya şübhə ilə yanaşır və ya koronavirusa qarşı peyvənd olunmaq istəmirlər.

İspaniya digər dövlətlərlə müqayisədə koronavirusdan daha çox zərər çəkmiş ölkələrdəndir. Pandemiyanın başladığı gündən ölkə üzrə 2,2 milyondan çox yoluxma halı aşkar olunmuşdur. İspanların COVID-19 vaksinlərinə müsbət yanaşmalarının səbəbi də budur. İspaniyanın Elm və Texnologiya Fondunun (FECYT) apardığı yeni bir araşdırmaya görə, yerli əhalinin demək olar ki, yüzdə 70-i koronavirusa qarşı peyvənd olunmaq istəyir. Koronavirusa qarşı vaksinasiyadan imtina edən vətəndaşlar üçün İspaniya hökuməti xüsu-

si reyestr yaratmağı planlaşdırır. Reyestr açıq olmasa da, burada olan göstəricilərin "Avropa partnyorları" üçün əlçatan olacağı nəzərdə tutulur.

İsrail dünyada vaksinasianın ən yüksək göstəricilərini nümayiş etdirir. İsrailin Səhiyyə Nazirliyi peyvəndlərdən əlavə, əhalinin maariflənməsinə də milyonlarla dollar xərcləyir. Vaksinasiya ideyası dini ultraortodokslar tərəfindən tənqid olunur, eyni qorxu və səhv düşüncələr dünyanın hər yerində olduğu kimi bu ölkədə də yayılır. Nazirlik yalan məlumatların yayılmasının qarşısını almaq üçün həkimlər və dini liderlərlə birgə iş aparır. Xüsusi mərkəz sosial şəbəkələrdə peyvəndlərlə bağlı saxta hesabları izləyir və Ədliyyə Nazirliyinə məlumat verir, onlar isə öz növbəsində bu yazıların silinməsinə tələb edirlər.

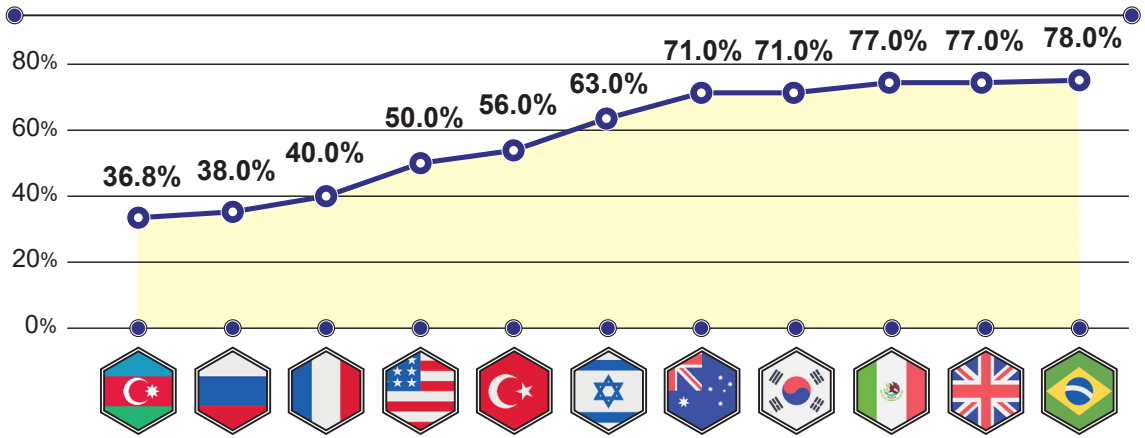
Ümumiyyətlə, Avropada vaksinasiyaya hazırlığın nisbətən aşağı olması müxtəlif səbəblərlə əlaqədardır. Vaksinasianın sürətinin yetərli olmaması ilə əlaqədar AB ölkələrinin rəhbərlərinin ünvanına getdikcə daha çox tənqidlər daxil olur. Belə ki, BioNTech-in rəhbəri Uğur Şahin vaksin sifarişləri baxımından AB-nin açıq şəkildə tərəddüd etdiyini bildirmişdir. Bu günə qədər yüz nəfərə düşən vaksin sayına görə AB ölkələri İsrail, ABŞ və İngiltərədən geri qalır.

Bir çox AB ölkəsində vaksinasianın nisbətən ləng getməsi konservativ jurnal olan "The Spectator" tərəfindən belə izah olunur: "AB ortaq bir valyuta yaratdı, lakin işləməsi üçün lazım olan mexanizmləri unutdu. Bu dəfə də AB pandemiya ilə mübarizədə ortaq yanaşma hazırlasa da, bunun həyata keçirilməsi üçün nə vasitə, nə də təcrübə bazası təqdim etdi".

Avropa Komissiyası həqiqətən daha yüksək effektivlik göstərə bilərdi. Həmçinin hansı vaksinlərin seçiləcəyi haqda bir qərar verməli olduğu vaxtda bu vaksinlərdən hansının təsirli olduğu hələ bilinmirdi. Hər kəs artıq AB üzv dövlətlərinin keçən baharda ortaya çıxan rəqabətdən qaçmaq məqsədilə satınalmaların bütün birlik səviyyəsində mərkəzləşdirilmiş şəkildə həyata keçirilməsinə qərar verdiklərini artıq unutmuşdular. Lakin rəqabətin tamamilə qarşısını almaq mümkün olmadı: məsələn, Macarıstan, AB-də ümumiyyətlə icazə verilməyən Rusiya

Vaksin etdirmək istəyənlərin göstəricisi

peyvəndi ilə təcrübə edir. Vəziyyətin bu cür kritik hala gəlməsində hər kəs cavabdehdir.

AB siyasətindən anlayışı olan hər kəs başa düşür ki, qeyd olunan məsələdə əsas məsuliyyət yükünü milli səviyyədə siyasətçilər daşmalıdırlar. Əvvəla siyasətçilər imkanları daxilində Avropa vaksin tədarükü strategiyasını [2020-ci ilin iyun ayından etibarən] və vaksinasia planını yenidən nəzərdən keçirməyə çalışmalıdırlar. Çünki məhz onların fəaliyyətinin əsas məqsədi Avropa Komissiyasının fəaliyyətlərini məqsədyönlü çərçivələrə salmaqdır.

AB-nin koronavirusa qarşı vaksinasia planı uğursuzluğa məruz qaldı: dərman istehsalçıları çatdırılma müddətlərini pozdular. AB ölkələrinin hökumətləri COVID-19-un üçüncü dalğasının yaxınlaşdığını bildirir, Avropa Komissiyasını təsirsizlikdə, tənzimləyicini isə lənglikdə ittiham edir, sərhədləri bağlayır və AB xaricinə vaksinlərin ixracına qadağa qoyurlar.

Əvvəlcə "Pfizer" şirkəti tədarükün kəsildiyini elan etdi. Bu şirkət dekabr ayında maddi-texniki təchizatla bağlı problemlər səbəbindən ilin sonuna qədər tədarükü yarıya qədər azaltmağı planlaşdırdı, lakin yanvar ayının ortalarında yeni gecikmələr elan etdi. Çatdırılma müddətlərini pozan daha bir istehsalçı İngiltərə-İsveçə aid "AstraZeneca" oldu. Şirkət yanvar ayında, 2021-ci ilin birinci rübündə AB-yə 100 milyon doza dərman tədarükü planını yerinə yetirə bilməyəcəyini açıqladı. "Financial Times" "AstraZeneca"-nın AB-yə 40 milyondan çox

doza verməyəcəyini, digər bir mənbə isə əvvəlcədən planlaşdırılan həcmə təxminən dörd də birini verəcəyini bildirir.

Əhalinin vaksinlərə etibar etməməsi Avropa Komissiyası planının icrası yolunda daha bir çətinlik yaratmışdır. "Ipsos" beynəlxalq araşdırma mərkəzinin apardığı tədqiqatlara görə, fransızların yalnız 40%-i, ispanların və italyanların 60.0%-dən bir qədər çoxu, almanların isə 65.0%-i peyvənd olunmaq istəyir. "Wall Street Journal"-ın (WSJ) yazdığına görə, tibb işçiləri belə peyvənddən imtina edirlər. Fransada qocalar evində çalışanların təxminən yarısı peyvənd olunmaq istəmir. Almaniya da isə qocalar evlərinin operatoru olan BeneVit bildirir ki, işçilərinin təxminən 70.0%-i peyvənd olunmağa hazır deyil. WSJ-nin mütəxəssisləri bunu tibbin yetərincə maliyyələşdirilməməsi, dövlət orqanlarına və elmə inamın azalması ilə əlaqələndirirlər.

Vaksin çatışmazlığı və vəziyyətin pisləşməsi fonunda AB mərkəzləşdirilmiş tədbirlər həyata keçirməyə çalışır. "Financial Times" bu tədbirlər çərçivəsində AB-nin ABŞ-dən kömək istəməsini və Vaşinqtonun Amerika fabriklərindən "AstraZeneca" şirkətinin bir neçə milyon doza vaksini AB-yə ixrac etməsinə icazə verilməsini xahiş etməyi planlaşdırır.

Bundan əlavə, Avropa Komissiyası vaksin tədarükünün gecikməsi ilə bağlı bəyannatlardan sonra istehsalçılar qarşısında dərmanın AB-dən xaricə çıxarılması üçün istehsalın yerləşdiyi ölkənin hökumətindən

icazə almaq şərti qoymuşdur.

Avropa Komissiyası vaksinlərin ixracına qoyulan qadağanın kütləvi olmadığını iddia edir. Komissiya Avropa dövlətlərinin səlahiyyətliləri tərəfindən 30 ölkəyə dərman ixracı üçün 174 müraciətin təsdiq edildiyini bildirir. Almaniya hökumətinin sözcüsü Steffen Seibertin sözlərinə görə, istehsalçıların alyansla müqavilələr üzrə öhdəliklərini yerinə yetirdiyi müddətdə vaksinlərin ixracı dayandırılmır. Ekspert əlavə olaraq bildirmişdir ki, AB üçüncü dünya ölkələrinə çoxlu sayda vaksin göndərdiyi halda, ABŞ və İngiltərə bu istiqamətdə demək olar ki, heç nə ixrac etmir.

AB-nin atdığı addımlara baxmayaraq, bəzi Avropa ölkələri mərkəzləşdirilmiş tədbirləri gözləmədən mövcud vəziyyətdən çıxış yollarını sərbəst şəkildə axtarmağa qərar vermişlər. Belə ki, Avstriya və Danimarka hökumətləri Avropa tənzimləyicisini lənglikdə qınadılar və koronavirus mutasiyalarına qarşı təsirli olacaq ikinci nəsil COVID-19 vaksinlərinin hazırlanmasında İsrail ilə birləşməyə qərar verdilər.

Avstriya kansleri ölkələrin artıq ikinci nəsil vaksinlərin istehsalında yalnız AB-dən asılı olmamalı olduğunu söyləmiş və əlavə etmişdir ki, Avstriya EMA-nın (Avropa Dərman Vasitələri Agentliyi) təsdiqindən sonra yerli şirkətlərə bu vaksinlərin istehsalında kömək etməyə çalışacaqdır.

AB-yə üzv olan dövlətlərin (xüsusən Şərqi Avropadan) bəziləri fərqli bir yol tutdular: EMA tərəfindən təsdiqlənməmiş, lakin yerli tənzimləyicilər tərəfindən təsdiqlənmiş vaksinləri almağa başladılar. AB qaydaları 27 üzv ölkədən hər hansı birinin fəvqəladə vəziyyətdə vaksinləri təsdiqləməsinə icazə verir, lakin bu halda məsuliyyət tamamilə həmin ölkənin hökumətinin üzərinə düşür. EMA-nın təsdiqlənməsi daha çox qanuni qorumanı təmin edir. "Reuters" agentliyi qeyd edir ki, AB ölkələri EMA tərəfindən təsdiqlənməmiş peyvəndləri almaqda sərbəstdirlər, lakin onlara AB-nin danışıqlar apardığı, eyni istehsalçılarla danışıqlar aparmaq və müqavilələr bağlamaq qadağandır. Şərqi Avropanın digər ölkələri də Avropa tənzimləyicisinin qərarı olmadan vaksinlərin təsdiqinə gedə bilərlər.

"WSJ" yazır ki, dərman tədarükünün

pozulmasına digər əlavə faktorlar da dünya ölkələri üçün problem yaradır. Vaksinasıya planının qismən uğursuz olmasının bir səbəbi də insanların artıq hökumətlərə və elmə əvvəlki inamlarının olmamasıdır. Məsələn, 1947-ci ildə çiçək xəstəliyi zamanı ABŞ-da üç həftə ərzində 6 milyon insan peyvənd olunmuşdur. 2009-cu ildə Hollandiyada sürətlə donuz qripinə qarşı vaksinasıya təşkil edilmişdi (ordunun köməyi ilə ölkəyə altı gündə 6 milyon doza peyvənd alınmışdı). "WSJ" yazır ki, 1972-ci ildə keçmiş Yuqoslaviyada baş verən son böyük çiçək xəstəliyi zamanı hökumət ölkənin 20 milyon əhalisindən 18 milyonunu peyvənd edə bilmişdi.

Mütəxəssislər keçmişdə xəstəliklərin öhdəsindən gəlməyə kömək edən digər vacib amilin - geosiyasi rəqiblər arasında belə əməkdaşlığın olmasını iddia edirlər. Əfssuslar olsun ki, hazırda bu cür əməkdaşlıq bəzən hətta dost ölkələr arasında da mövcud deyil. Mövcud əhval-ruhiyyəni nəzərə alsaq asanlıqla demək olar ki, əgər vəziyyət dəyişməzsə, dünyanın əksər ölkələrində kollektiv immunitet formalaşmayacaqdır. Dövlətlər yalnız peyvəndin alınması və yayılması üçün deyil, həmçinin "gözləmək və müşahidə etməyə" meyilli əhalini inandırmaq üçün də səy göstərməli olacaqlar.

COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinlərə sürətli, ədalətli və bərabər əlçatanlığı təmin etmək üçün COVAX beynəlxalq platformasına qoşulan ilk ölkələrdən olan Azərbaycan dünyanın aparıcı vaksin istehsalçıları - "Sputnik V", "AstraZeneca", "Sinofarm", "Sinovac Biotech", "Moderna", "Pfizer BioNTech" kimi şirkətlərlə mütəmadi danışıqlar aparmışdır. Dünyada vaksinasıya prosesinin başlandığı vaxtda Azərbaycan da bu prosesin əsas iştirakçılarından biri olaraq çıxış edir. İlin birinci yarısında COVAX proqramı çərçivəsində 145 ölkədə əhalinin ən azından 3.3%-nin peyvənd olunacağı gözlənilir. Nazirlər Kabinetinin 2021-ci il 16 yanvar tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilən "Azərbaycan Respublikasında COVID-19 xəstəliyi əleyhinə 2021-2022-ci illər üçün Vaksinasıya Strategiyası"na əsasən Azərbaycanda COVID-19-a qarşı vaksinasıya prosesinə yanvarın 18-də başlanılmışdır. Azərbaycan "Sinovac Biotech" şirkətinin

xəstəliyə ciddi əks-təsirə səbəb olmadan, bədənin immun sistemini virusa məruz qoymaq üçün öldürülmüş virus hissəciklərindən istifadə edərək işləyən inaktiv "CoronaVac" peyvədinə üstünlük vermişdir. Şirkət koronavirus vaksininədən başqa, hepatit A və B, H5N1 quş qripi virusu, H1N1 donuz qripi və mövsümi qrip viruslarına qarşı peyvəndlər hazırlayır.

İlkin mərhələdə bir sıra sahələrdə çalışanların və risk qrupuna aid əhəlinin peyvənd olunması nəzərdə tutulur. Fevralın 1-dən başlanılan növbəti mərhələdə isə yaşı 65-dən yuxarı olan vətəndaşlar vaksinasiya edilir.

Azərbaycanda tətbiq edilən "Sinopharm" şirkətinin inaktiv vaksini vaksinasiyadan sonra yaxşı təhlükəsizlik səviyyəsi nümayiş etdirdi. Belə ki, iki inyeksiyadan sonra peyvənd olunanlarda yüksək titrli antitellər yarandı, vaksinin COVID-19-dan müdafiə effekti 79.34% təşkil etdi.

Azərbaycanda yanvar ayının 25-nə olan məlumatlara görə COVID-19 ilə bağlı vəziyyət aşağıdakı kimidir:

Ümumi yoluxanların sayı - 229032

Ümumi sağalanların sayı - 220565

Aktiv xəstə sayı - 5374

Ümumi test sayı - 2364809

Ümumi ölüm sayı - 3093.

Ümumiyyətlə, pandemiya dövründə dövlətlərin davranışları, antiböhran siyasəti və müvafiq yol xəritəsinin müəyyənləşdirilməsi, pandemiya ilə mübarizə və onun nəticələrinin ictimai qiymətləndirilməsi risklərin idarəedilməsində reaktiv deyil, məhz proaktiv dəyərləndirmələrə imkan verir. Bu xüsusda Sosial Tədqiqatlar Mərkəzi tərəfindən ölkədə pandemiyanın geniş yayılmasının qarşısının alınması istiqamətində həyata keçirilən siyasətə dair "Azərbaycanda pandemiya ilə mübarizə ictimai rəydə" adlı sorğu 1212 respondent, həmçinin "Pandemiya ilə mübarizədə dövlətin antiböhran siyasəti ictimai rəydə" adlı 5 mərhələdə keçirilən ümumölkə miqyaslı sorğu (işğal olunmuş ərazilər və Naxçıvan MR istisna olmaqla) 4144 respondentin əhatə etməklə pandemiyanın makroiqtisadi sabitliyə, ölkədə məşğulluq məsələlərinə və sahibkarlıq subyektlərinə mənfi təsirin azaldılmasını nəzərdə tutan sosial dəstək tədbirlərinə ictimai

münasibəti əks etdirir.

Həmçinin, Mərkəz tərəfindən COVID-19-un müxtəlif sferalara təsirlərinin ictimai, siyasi, iqtisadi strukturunun tədqiqinə dair AB, BMT-nin Əhali Fondu (UNFPA), UN Women təşkilatı ilə əməkdaşlıq çərçivəsində ümumilikdə 1512 respondentin əhatə olunduğu "Azərbaycanda COVID-19 pandemiyasının qadın və kişilərin həyatına təsirin sürətli gender qiymətləndirməsi", 388 respondentin əhatə olunduğu "Kərarin müddətində iş və ailə balansının tənzimlənməsi" və 374 biznes subyektinin arasında "Pandemiya ilə mübarizədə dövlətin antiböhran siyasəti sahibkar rəyində", eləcə də BMT İnkişaf Proqramı Türkiyə ofisinin sifarişi ilə 500 sahibkarla keçirilən "COVID-19-un müəssisələrə və sahibkarlara təsiri" sosioloji sorğularını qeyd etmək olar.

Beləliklə, həm Sosial Tədqiqatlar Mərkəzi (STM) tərəfindən 2020-ci ilin dekabr ayında keçirilən sorğu, həm də müşahidələr cəmiyyətdə vaksinasiyaya dair müxtəlif fikirlərin olduğunu göstərir. Vaksinə dair birmənalı ictimai mövqenin olmaması kütləvi vaksinasiyanın qısa zaman ərzində uğurlu icrasına müəyyən maneələr yarada bilər. STM tərəfindən il ərzində müəyyən intervalla aparılması planlaşdırılan təkrar tədqiqatın məqsədi aşağıdakı istiqamətlər üzrə dinamikani ölçməkdir:

- *əhəlinin peyvəndə və peyvənd proqramına münasibəti;*

- *əhəlinin peyvəndlər barədə məlumatlılığı;*

- *əhəlinin səhiyyə sisteminə etibarlılığı;*

- *əhəlinin COVID-19-a dair narahatlıq və qorxu səviyyəsi;*

- *COVID-19-a yoluxan respondentlərin təcrübəsi və üzləşdikləri problemlər.*

Yuxarıda sadalanan istiqamətlərlə yanaşı, təkrar tədqiqat COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasiya proqramı üzrə görülən işlərin təsirinə bilavasitə müşahidə etməyə imkan verəcək. Nəzərə çatdıraq ki, metodologiya elmində təkrar tədqiqat dizaynı uzunmüddətli dövr üçün tendensiyaları ölçmək məqsədilə istifadə edilir.

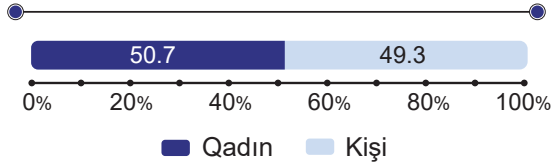
Sorğunun metodoloji prinsipləri

 Tədqiqatın əhatə dairəsi	<p>Bakı, Abşeron və 7 iqtisadi rayon üzrə (Gəncə-Qazax, Şəki-Zaqatala, Lənkəran, Quba-Xaçmaz, Aran, Dağlıq Şirvan, Yuxarı Qarabağ). Naxçıvan MR və işğaldan azad edilmiş ərazilər əhatə edilməyib</p>
 Respondentlərin sayı	<p>1200 respondent</p>
 Respondentlərin seçimi	<p>18 yaşdan yuxarı əhali qrupları üzrə çoxpilləli stratifikasiya seçmə metodu ilə təsadüfi seçmə aparılıb</p>
 Respondentlərin seçimində tətbiq edilən meyar	<p>Yaş və gender balansı</p>
 Əminlik intervalı və xəta dərəcəsi	<p>95% və 2.9%</p>
 Məlumat toplama metodu	<p>Sorğunun aparılmasında telefon müsahibəsi üsulundan istifadə olunub</p>
 Sorğunun tarixi	<p>Sahə işi 2021-ci ilin 22-24 yanvar tarixlərində aparılıb. Telefon zəngləri saat 10:00-21:00 arasında həyata keçirilib</p>
 Məlumatların işlənməsi və təhlili	<p>Sorğu başa çatdıqdan sonra hər bir anket üzrə birbaşa bazada toplanan məlumatlar SPSS - Statistical Package for the Social Sciences (Sosial Elmlər üzrə Statistik Proqram Paketi) vasitəsilə təhlil edilib. İstifadə edilmiş təhlil üsulları;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Reqressiya analizi ● Krostab analizi

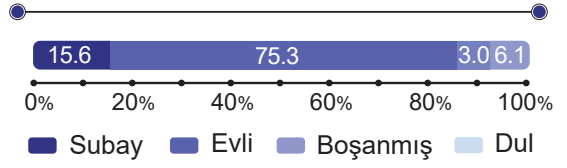
Respondentlərin sosial-demoqrafik göstəriciləri

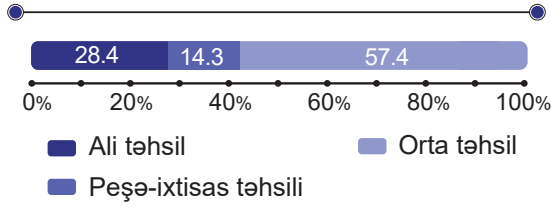
Cins tərkibi

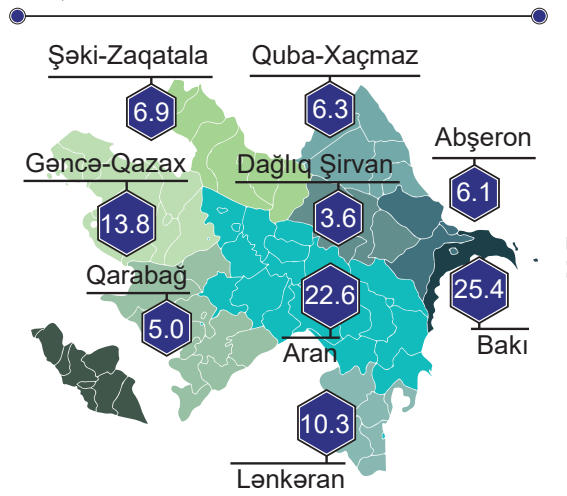
Ailə vəziyyəti

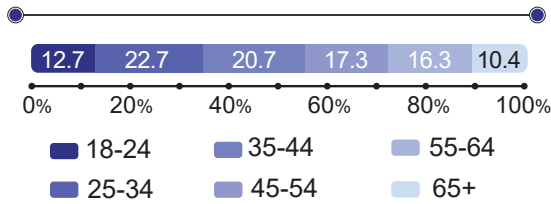
Təhsil səviyyəsi

Sorğunun keçirildiyi iqtisadi rayonlar (%-lə)

Yaş

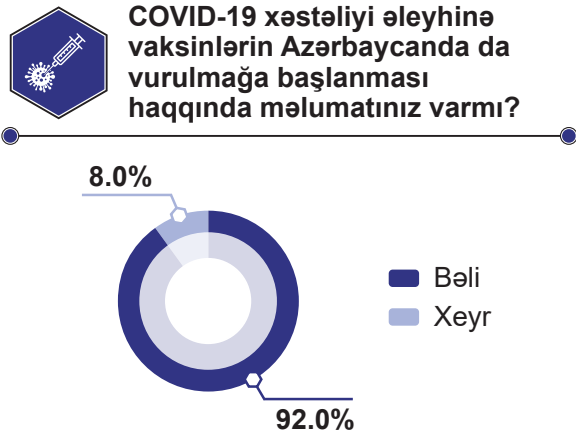

I. COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasıya ilə bağlı məlumatlılıq səviyyəsi

COVID-19-a qarşı effektiv mübarizə üsulu olan vaksinasıya dair məlumatlılıq səviyyəsinin öyrənilməsi ölkədə yüksək immunlaşdırma əhatəsinə nail olmaq hədəflərinin stimullaşdırılmasında mühüm amildir.

Diaqram 1.

Yanvarın 18-dən etibarən COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinlərin Azərbaycanda da vurulmağa başlanması haqqında məlumatınız varmı?

Respondentlərin 92.0%-nin yanvarın 18-dən etibarən COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasıyanın Azərbaycanda da başlanması haqqında məlumatı var. Təhsil səviyyəsi artıqca COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasıyanın ölkəmizdə də başlanmasına dair məlumatlılıq səviyyəsi artır. Belə ki, ali təhsillilərin 96.5%-i Azərbaycanda COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasıya haqqında məlumatlıdır, analoji göstərici ümumi orta təhsillilər arasında 75.0%-ə bərabər olub. Regional müstəvidə sözügedən istiqamət üzrə nəticələrə nəzər salsaq, məlumatlılıq səviyyəsi üzrə ən yüksək göstərici Bakı şəhərində (96.8%) müşahidə edildiyi halda, nisbətən aşağı göstərici ilə cənub zonası 82.3%-lə (Lənkəran) fərqlənir.

İnsanlar COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinlərlə bağlı məlumatları əsasən iki mənbədən - yerli televiziyalardan (62.7%) və sosial şəbəkələrdən (43.2%) alırlar. Respondentlər televiziya COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinlərin müsbət təsirləri, sosial şəbəkələrdən isə mənfi təsirləri ilə bağlı məlumatları əldə ediblər.

Tam orta təhsillilər (72.9%) ali təhsilli respondentlərlə (55.2%) müqayisədə COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinlərlə bağlı məlumatları əldə etmək üçün daha çox yerli televiziya kanallarına üz tuturlar. Təhlillər bizə onu deməyə əsas

verir ki, COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinlərlə bağlı məlumatları yerli televiziya əldə edənlər daha çox Quba-Xaçmaz (84.0%) iqtisadi rayonunda qərarlaşsa da, Bakı şəhərindən olan respondentlər (54.8%) nisbətən aşağı göstəricilərlə təmsil olunurlar. Yaş səviyyəsi artdıqca qeyd edilən istiqamətdə televiziya əsas informasiya mənbəyi olaraq önə çıxır.

Diaqram 2.

Vaksinlə bağlı məlumatları əsasən hansı mənbələrdən əldə edirsiniz?

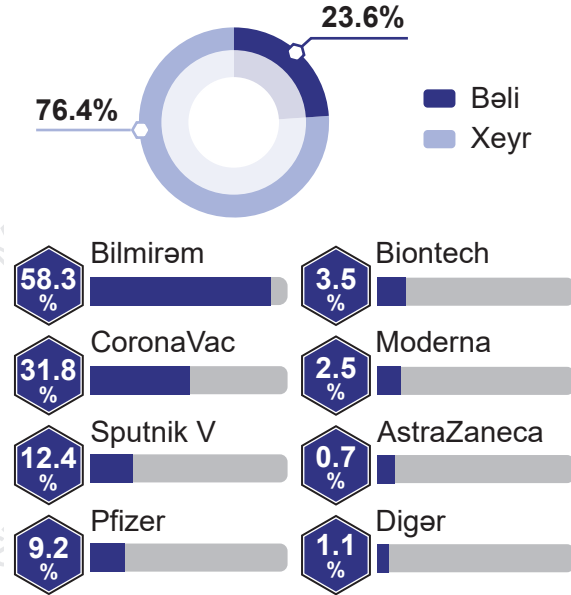

Respondentlərin 76.4%-nin hazırda dünyada COVID-19 xəstəliyi əleyhinə hansı vaksinlərdən istifadə edildiyi haqqında məlumatı yoxdur. Regional aspektdən respondent rəylərinin təhlili göstərir ki, dünyada COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasıya dair məlumatlılıq səviyyəsinin yüksək olduğu iqtisadi rayon kimi 91.6%-lik göstərici ilə Gəncə-Qazax fərqləndiyi halda, Bakı şəhərini təmsil edən respondentlər arasında bu göstərici 63.7% təşkil edib. Mövcud vəziyyət qadınlar (80.5%) arasında əks cinsin nümayəndləri ilə (72.4%) müqayisədə daha çox müşahidə edilib.

Diaqram 3.

Hazırda dünyada COVID-19 xəstəliyi əleyhinə hansı peyvəndlərdən istifadə edildiği haqqında məlumatınız varmı?

Məlumatı olduğunu bildiren 23.6% respondentin 58.3%-i bu peyvəndlərin adını sadalaya bilməyib. Təhsil səviyyəsi artdıqca dünyada COVID-19 xəstəliyi əleyhinə istifadə edilən peyvəndlərə dair məlumatlılıq səviyyəsi də artır.

Peyvəndlər içərisində ən çox CoronaVac (31.8%), Sputnik V (12.4) və Pfizerin (9.2%) adı sadalanıb.

II. COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasıya münasibət və niyyət

COVID-19 xəstəliyi ilə mübarizədə vaksinasıya infeksiyanın ötürülməsini məhdudlaşdırmaq, ölüm halının qarşısını almaq, səhiyyə sistemində düşən yükü azaltmaq, həmçinin insanların əvvəlki həyata qayıtmaq imkanını sürətləndirmək baxımından qarşıya qoyulan prioritet vəzifələrdən biridir.

Respondentlərin 18.3%-i yaxın müddətdə, bir o qədər respondent də (18.5%) müəyyən müddətdən sonra COVID-19 xəstəliyi əleyhinə peyvənd olunmağı düşünür.

STM tərəfindən 27-29 dekabr tarixlərində aparılan rəy sorğusu ilə cari vəziyyətin müqayisəli təhlili göstərir ki, həm peyvənd olunmağı planlaşdıranların, həm də peyvənd olunmaq

istəməyənlərin çəkisində müvafiq olaraq 6.8% və 10%-lik artım müşahidə edilir. Beləliklə, nəticələr əsasında deyə bilərik ki, yaxın gələcəkdə əhalinin yalnız 18.3%-i peyvənd olunmağı planlaşdırır ki, bu da kütləvi immunitetin yaranması üçün bir neçə ilə ehtiyac olduğunu göstərir.

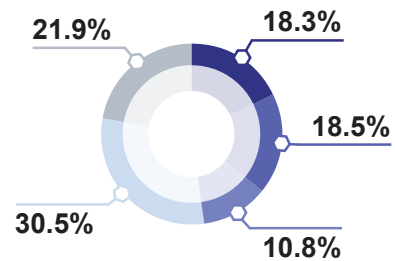
Nəzərə çatdıraraq ki, sorğu keçirilən müddətdə artıq vaksinasıya olunmuş respondentlərə də rast gəlinib.

Ümumilikdə, 41.3% respondent peyvənd olunmağı düşünmür (müvafiq olaraq, 10.8% "yaxın müddətdə düşünmürəm", 30.5% "ümumiyyətlə düşünmürəm" cavabını verib). Özü-nü aşağı təbəqəyə aid edənlər (6.5% "yaxın müddətdə düşünmürəm", 39% "ümumiyyətlə düşünmürəm") yuxarı təbəqədən olanlara (8.4% "yaxın müddətdə düşünmürəm", 20.9% "ümumiyyətlə düşünmürəm") nisbətə daha çox peyvənd olunmağın tərəfdarı deyil. Qadınların 35.6%-i, kişilərin isə 25.4%-i peyvənd olunmağı ümumiyyətlə düşünmür.

Diaqram 4.

COVID-19 xəstəliyi əleyhinə peyvənd olunmağı düşünürsünüz mü?

- Bəli, yaxın müddətdə
- Bəli, müəyyən müddətdən sonra
- Xeyr, yaxın müddətdə düşünmürəm
- Xeyr, ümumiyyətlə düşünmürəm
- Qərarlıyam

Peyvənd olunmağa münasibət demografik qruplar üzrə də fərqlənir. Kişilərin 45%-i, qadınların isə 29%-i yaxın gələcəkdə və ya bir müddət sonra peyvənd olunmaq istəyir.

Təhsil səviyyəsi artdıqca peyvənd olunmağı planlaşdıranların sayı artır. Belə ki, ali təhsillilərin 42.9%-i yaxın gələcəkdə və ya bir müddət sonra peyvənd olunmaq istəyirsə, analoji göstərici ümumi orta təhsillilər və tam orta təhsillilər üçün müvafiq olaraq 31.7% və 34.8% təşkil edir.

Yaş qrupları üzrə yaxın müddət ərzində

peyvənd olunmaq istəyənlərin əsaslı hissəsi 65 yaşdan yuxarı əhali qrupudur ki, bu da başadüşüləndir (33.7%). Bu göstəriciyə ən yaxın nəticə 45-54 yaş qrupu üzrə müşahidə edilib (19.3%). Lakin müəyyən vaxt keçdikdən sonra peyvənd olunmaq istəyənlərin daha çox hissəsi 45-54 yaş qrupunda cəmlənib (22.2%). Heç vaxt peyvənd olunmaq istəməyənlərin daha çox hissəsi 18-24 (32.3%) və 25-34 (35.7%) yaş qruplarındadır.

İqtisadi rayonlar üzrə bir sıra fərqlər müşahidə edilib. Belə ki, Bakı (31.9%), Abşeron (31.6%), Yuxarı Qarabağ (30.0%) və Şəki-Zaqatala (29%) bölgələrində yaşayanlar arasında peyvənd olunmaq niyyəti olanların çəkisi digər rayonlara nisbətə daha aşağıdır. Peyvənd olunmağa ən soyuq münasibət Şəki-Zaqatalada müşahidə edilib (57.9%).

Demək olar ki, hər beş respondentdən biri (21.9%) peyvənd etdirməklə bağlı qərarсыzdır. Peyvənd olunmaqla bağlı qərarсыzlıq kişilərə (18.07%) nisbətə qadınlar (25.7%) arasında daha geniş yayılıb.

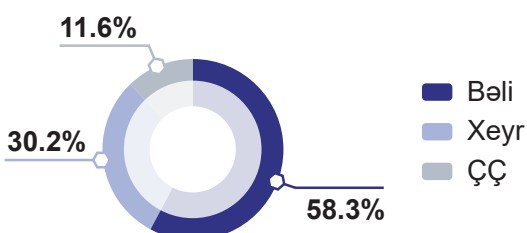
Nəzərə çatdıraq ki, STM tərəfindən 27-29 dekabr tarixlərində aparılmış sorğunun nəticələri ilə müqayisə maraqlı tendensiyanın müşahidə edildiyini göstərir. Belə ki, həmin sorğuda əhalinin 30.5%-i peyvənd olunmaq barədə qərarсыz mövqedə idisə, analoji göstərici yanvar ayında təxminən 10% azalıb.

Respondentlərin 58.3%-i peyvənd olunacağı təqdirdə bunun mənfi təsirinin ola biləcəyini düşünür. Bu qənaətin güclü olduğu iqtisadi region kimi Şəki-Zaqatala 68.7%-lə ilk sırada, Quba-Xaçmaz 38.7%-lə sonuncu sırada qərarlaşır. Kişilərin 52.6%-i peyvənd olunacağı təqdirdə bunun mənfi təsirinin ola biləcəyini düşünsə də, qadınlar bu qənaətə nisbətən daha çox hakimdir - 63.9%.

Diaqram 5.

Peyvənd olunacağınız təqdirdə bunun hər hansı mənfi təsirlərinin ola biləcəyini düşünürsünüz mü?

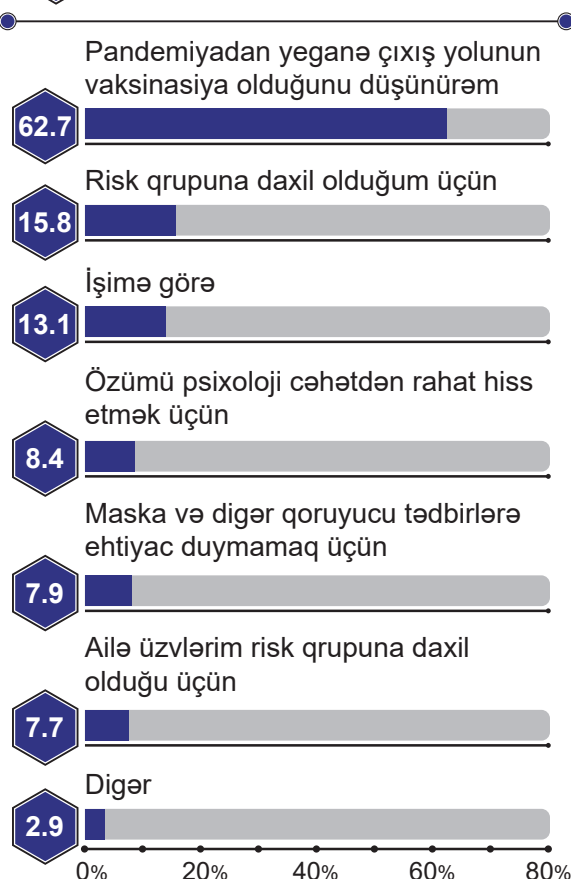

COVID-19 xəstəliyi əleyhinə peyvənd olunmağı düşünen respondentlər buna əsas səbəb kimi pandemiya yeganə çıxış yolunun vaksinasıya olduğunu (62.7%), risk qrupuna daxil olduğunu (15.8%) və işini (13.1%) göstərib.

Diaqram 6.

Hansı səbəblərdən peyvənd olunmağı düşünürsünüz?

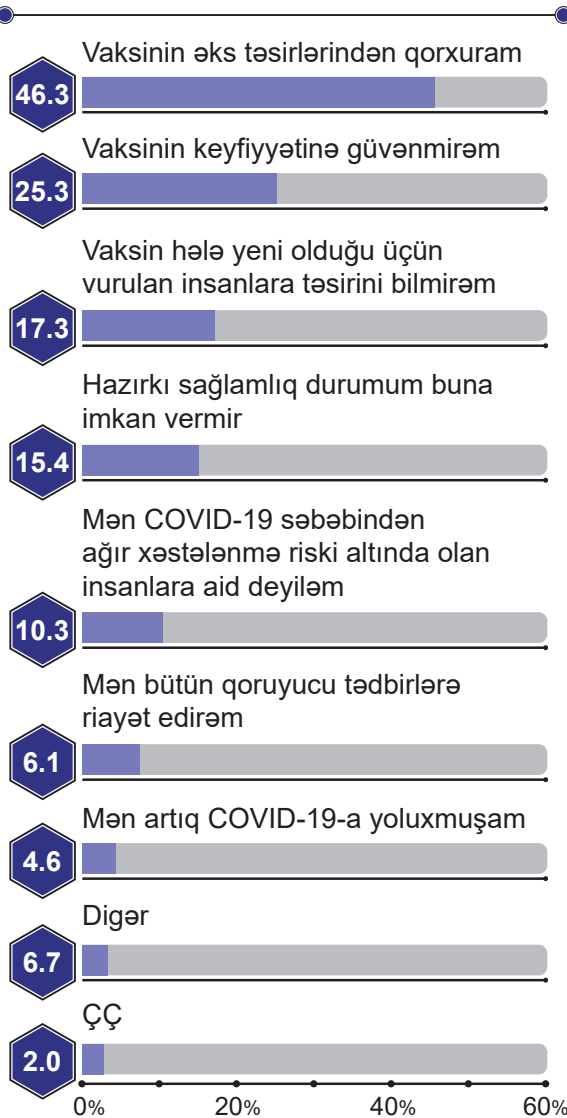
COVID-19 xəstəliyi əleyhinə peyvənd olunmaq istəməyən respondentləri bir neçə məsələ narahat edir. Belə ki, respondentlərin 46.3%-i vaksinin əks təsirlərindən qorxduğu üçün, vaksinin keyfiyyətinə güvənmədiyi üçün (25.3%) peyvənd olunmaq istəmir. 17.3% respondent isə hələ yeni olduğundan vaksinin insanlara təsirini bilmədiyi üçün peyvənd olunmaq istəmir. Sadalanan axırıncı bənd üzrə qadınlarla (11.6%) kişilər (24.9%) arasında ikiqat fərq var. Həmçinin, 15.4% respondent hazırkı sağlamlıq durumu imkan vermədiyinə görə, 10.3% isə COVID-19 səbəbindən ağır xəstələnmə riski altında olmadığını düşündüyünə görə peyvənd olunmaq istəmir.

Nəzərə çatdıraq ki, dekabr ayında olduğu kimi, vaksinasıyaya mənfi münasibətin başlıca səbəbi onun mümkün əks təsirləri barədə düşüncə olub (49%-dən 46.3%-ə). Vaksinin keyfiyyətinə güvensizlik amili üçün analoji göstərici 41%-dən 25.3%-ə azalıb. Dekabr ayında təxminən 10% respondent cari sağlamlıq durumunun peyvəndə imkan vermədiyini bildirdiyi halda, bu göstərici yanvar ayı üçün təxminən 15.4%-ə bərabər olub.

Diaqram 7.

Hansı səbəblərdən peyvənd olunmağı düşünmürsünüz?

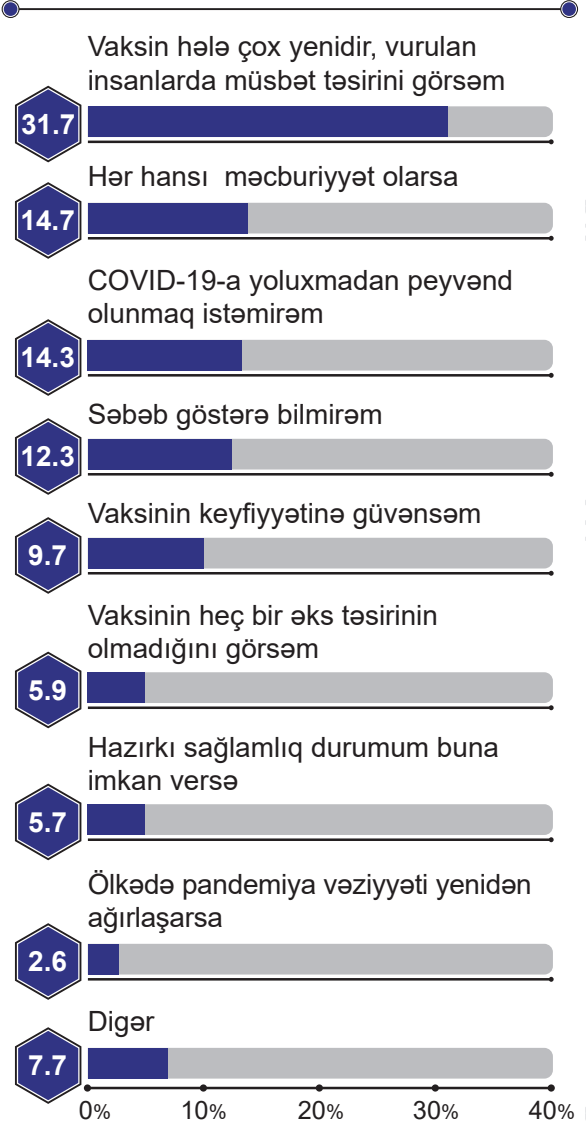

larda təsirini gördükdən sonra bu addımı ata biləcəyini bildirib. Hər hansı məcburiyyət olacağı təqdirdə fikrini dəyişib, peyvənd olunacağını 14.7% respondent qeyd edib. Eyni sayda respondent (14.3%) COVID-19-a yoluxduqdan sonra peyvənd olunmağı düşünür. 12.3% respondent isə hər hansı səbəb göstərə bilməyib. Vaksinin keyfiyyətinə güvənəcəyi təqdirdə peyvənd olunacağını deyənlərin göstəricisi 9.7% təşkil edir.

Diaqram 8.

Hansı hallarda fikrinizi dəyişib, peyvənd olunmaq istəyərsiniz?

“Hansı hallarda fikrinizi dəyişib, peyvənd olunmaq istəyərsiniz?” sualına gəlincə, rəyi öyrənilənlərin 31.7%-i peyvənd olunan insan-

III. Ölkəmizdə vaksinasiya prosesinin səmərəliliyinə münasibət və etibar

COVID-19 xəstəliyi ilə mübarizədə tətbiq edilən cavab tədbirlərindən biri kimi vaksinasiya prosesinə ictimai münasibətin öyrənilməsi əhalinin immunlaşdırmaya və ictimai səhiyyə sisteminə inam səviyyəsinin qiymətləndirilməsi, həmçinin epidemioloji risklərin idarəedilməsi nöqtəyi-nəzərindən vacibdir.

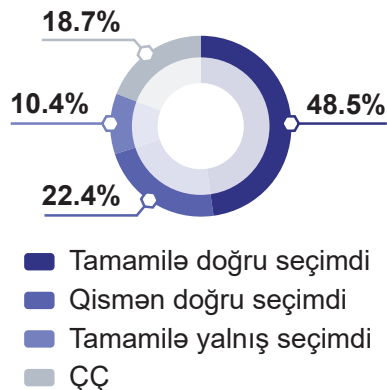
COVID-19 xəstəliyi əleyhinə olan peyvəndlər içərisindən ölkəmizdə tətbiq üçün Çin istehsalı olan CoronaVac peyvəndinin seçilməsini respondentlərin 48.5%-i tamamilə, 22.4%-i isə qismən doğru seçim olduğunu düşünür. Respondentlərin 10.4%-i əks mövqe bildirdiyi halda, 18.7% bununla bağlı fikir bildirməkdə çətinlik çəkib.

Təhsil səviyyəsi artdıqca COVID-19 xəstəliyi əleyhinə olan vaksinlər içərisindən ölkəmizdə tətbiq üçün Çin istehsalı olan CoronaVac vaksininin bu və ya digər formada doğru seçim olduğunu qeyd edənlərin sayı artır. Sözügedən qərarı bu və ya digər dərəcədə doğru seçim olaraq dəyərləndirən ali təhsilli respondentlərin göstəricisi ümumi orta təhsillilərlə müqayisədə fərqlənir - müvafiq olaraq 76.9% və 60%. Kişilərin 56.08%-i, qadınların isə 41.2%-i COVID-19 əleyhinə olan peyvəndlər içərisindən ölkəmizdə tətbiq üçün Çin istehsalı olan CoronaVac vaksinini özünü aşağı təbəqəyə aid edənlərə (65.7%) nisbətən bu və ya digər dərəcədə doğru seçim hesab edib. Sözügedən istiqamətdə regional təhlillərə əsasən ümumilikdə Quba-Xaçmaz iqtisadi regionundan olan respondentlər müqayisə etibarilə ən yüksək göstərici ilə ("tamamilə doğru" 64%, "qismən doğru" 30.7%) təmsil olunduğu halda, Şəki-Zaqataladan olan respondentlər ən aşağı göstərici ilə ("tamamilə doğru" 38.6%, "qismən doğru" 7.3%) fərqlənir.

Diaqram 9.

COVID-19 xəstəliyi əleyhinə olan peyvəndlər içərisindən ölkəmizdə tətbiq üçün Çin istehsalı olan CoronaVac peyvəndinin seçilməsini nə dərəcədə doğru hesab edirsiniz?

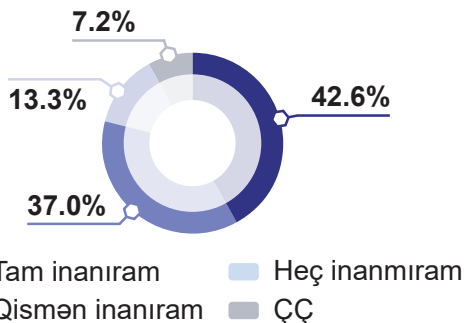

Respondentlərin 42.6%-i ölkəmizdə vaksinasiyanın səmərəli aparılacağına tam inandığı halda, 37.0%-i buna qismən inanır. Bunun əksinə 13.3% respondent ölkəmizdə vaksinasiyanın səmərəli aparılacağına heç inanmır. Tam orta təhsilli, peşə-ihtisas/kollec məzunları, eləcə də ali təhsilli respondentlər ölkəmizdə vaksinasiyanın səmərəli aparılacağına eyni dərəcədə inanır - 80%. Yuxarı təbəqəni təmsil edən respondentlərin (88.9%) ölkəmizdə vaksinasiyanın səmərəli aparılacağına bu və ya digər dərəcədə inamı özünü aşağı təbəqəyə (66.3%) aid edənlərlə müqayisədə daha yüksəkdir.

Diaqram 10.

Ümumiyyətlə, ölkəmizdə vaksinasiyanın səmərəli aparılacağına nə dərəcədə inanırsınız?

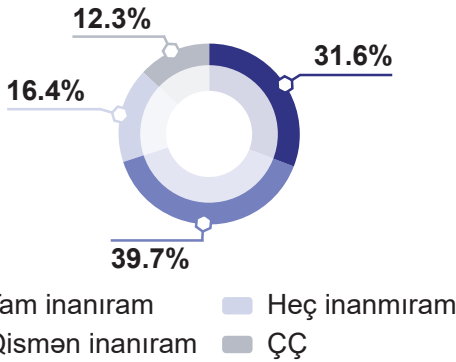

COVID-19 xəstəliyi əleyhinə peyvəndlərin hazırlanması və sınaqdan keçirilməsində iştirak edən alimlərin dürüstlüyünə 31.6% tam, 39.7% qismən inanır. Respondentlərin 16.4%-i onlara heç inanmadığı halda, 12.3% fikir bildirməkdə çətinlik çəkib. Yuxarı təbəqədən olan respondentlər (79.2%) aşağı təbəqəni təmsil edənlərə (67.5%) nisbətən COVID-19 xəstəliyi əleyhinə peyvəndlərin hazırlanması və sınaqdan keçirilməsində iştirak edən alimlərin dürüstlüyünə bu və ya digər dərəcədə daha çox inanır.

Diagram 11.

COVID-19 əleyhinə peyvəndlərin hazırlanması və sınaqdan keçirilməsində iştirak edən alimlərin dürüstlüyünə nə dərəcədə inanırsınız?

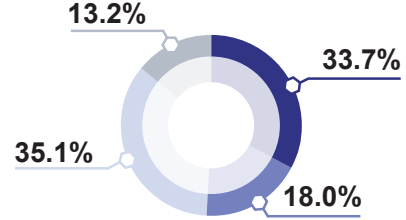
Ölkəmizdə vaksinasıya prosesini təşkil və idarə edən səhiyyə sistemi idarəçilərinin dürüstlüyünə inama gəldikdə respondentlərin 33.7%-i onlara tam inandığı halda, 18.0%-i qismən inanır. Respondentlərin 35.1%-i onların dürüstlüyünə heç inanmamaqla yanaşı, 13.2%-i bu haqda fikir bildirməkdə çətinlik çəkib.

Ölkəmizdə vaksinasıya prosesini təşkil və idarə edən səhiyyə sistemi idarəçilərinin dürüstlüyünə inananlar arasında yuxarı təbəqədən olanlar (83.4%) özlərini aşağı təbəqəyə aid edənlərə (63.4%) nisbətə üstünlük təşkil edir. Rəylərin regional aspektdən təhlilinə nəzərən qeyd etmək olar ki, ölkəmizdə vaksinasıya prosesini təşkil və idarə edən səhiyyə sistemi idarəçilərinin dürüstlüyünə inam səviyyəsinin yüksək olduğu iqtisadi rayon kimi 88.4%-lik göstərici ilə Yuxarı Qarabağ fərqlənir, müqayisə etibarilə Bakı (67.3%) və Abşeron (67.2%) nisbətən aşağı göstərici ilə təmsil olunur.

Diagram 12.

Ölkəmizdə səhiyyə sistemi idarəçilərinin dürüstlüyünə nə dərəcədə inanırsınız?

■ Tam inanıram ■ Heç inanmıram
■ Qismən inanıram ■ ÇÇ

Ölkəmizdə vəzifəli şəxslərin peyvənd edilməsinin insanların peyvəndin keyfiyyətinə etibar etməsinə o qədər də təsir etmir. Belə ki, respondentlərin 29.8%-i vəzifəli şəxslərin peyvənd edilməsinin onların inamına müsbət təsir etdiyini bildirsələr də, ümumilikdə, 54.1% heç bir təsirin olmadığını bildirib (müvafiq olaraq 19.3% "xeyr, heç bir təsir etmir, etibarım yüksəkdir", 34.8% "xeyr, heç bir təsir etmir, etibarım aşağıdır"). 8.3% respondentin isə bu haqda məlumatı yoxdur.

Regional müstəvidə sözügedən istiqamət üzrə nəticələrə nəzər saldıqda, ölkədə vəzifəli şəxslərin peyvənd edilməsi Şəki-Zaqatala (53.01%) və Gəncə-Qazax (50%) regionunu təmsil edən respondentlərin peyvəndin keyfiyyətinə etibar etməsinə daha çox müsbət təsir edib, Bakı şəhərindən olan respondentlərin cəmi 14.8%-nin peyvəndin keyfiyyətinə etibar etməsinə təsir edib. Belə ki, ölkəmizdə vəzifəli şəxslərin peyvənd edilməsinin respondentlərin vaksinin keyfiyyətinə olan etibarına təsir etmədiyi regionlar olaraq Bakı şəhəri ("Xeyr, heç bir təsir etmir, etibarım yüksək olaraq qalır" 25%, "Xeyr, heç bir təsir etmir, etibarım aşağı olaraq qalır 42.4%) və Quba-Xaçmaz 60%-dən yüksək göstərici ilə ("Xeyr, heç bir təsir etmir, etibarım yüksək olaraq qalır" 32%, "Xeyr, heç bir təsir etmir, etibarım aşağı olaraq qalır" 33.4%) ön plana çıxır.

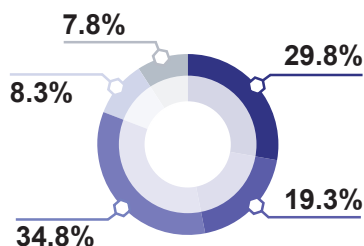
Ölkəmizdə vəzifəli şəxslərin peyvənd edilməsi özünü aşağı (14%) və orta təbəqəyə aid edənlərlə (19.4%) müqayisədə yuxarı təbəqəni təmsil edənlərin (30.6%) peyvəndin keyfiyyətinə olan etibarına heç bir təsir etməyib,

onların etibarları yüksək olaraq qalıb. Ümumilikdə, ali təhsillilərin 61%-i ölkədə vəzifəli şəxslərin vaksinasiasının onların peyvəndin keyfiyyətinə olan etibarına təsirsiz ötürdüyünü qeyd edib ("Xeyr, heç bir təsir etmir, etibarım yüksək olaraq qalır" 20.3%, "Xeyr, heç bir təsir etmir, etibarım aşağı olaraq qalır" 40.8%). Ümumi orta təhsilli respondentlər üçün bu göstərici 45% təşkil edib ("Xeyr, heç bir təsir etmir, etibarım yüksək olaraq qalır" 11.7%, "Xeyr, heç bir təsir etmir, etibarım aşağı olaraq qalır" 33.4%).

Diaqram 13.

Ölkəmizdə vəzifəli şəxslərin peyvənd edilməsi peyvəndin keyfiyyətinə olan etibarınıza təsir edirmi?

- Bəli, müsbət təsir edir
- Xeyr, heç bir təsir etmir, etibarım yüksək olaraq qalır
- Xeyr, heç bir təsir etmir, etibarım aşağı olaraq qalır
- Bu haqda məlumatım yoxdur/görməmişəm
- ÇÇ

IV. COVID-19 təhlükəsi və virusa yoluxma ehtimalı

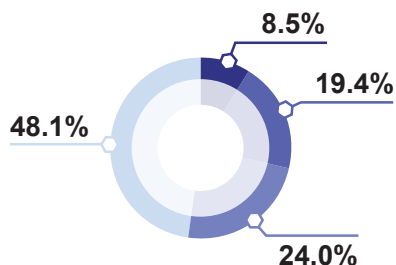
Koronavirus pandemiyasına qarşı mübarizədə vaksinasia ilə bağlı müxtəlif ehtimalların və qorxunun bir sıra siyasi və sosial mənşəli amillərə əsaslandığını nəzərə alsaq, bu sahədə ictimai rəyin öyrənilməsi cəmiyyətin peyvəndlə əhatə olunma tendensiyalarını izləməyə və vaksinasiyadan imtina hallarının səbəblərini araşdırmağa imkan verir.

Respondentlərin 48.1%-i virusa yoluxma ehtimalının olmadığını bildirib. Respondentlərin 8.5%-i virusa yoluxma ehtimalını çox, 19.4%-i orta səviyyədə qiymətləndirdiyi halda, 24.0%-i bu ehtimalı az qiymətləndirib.

Diaqram 14.

Sizcə, virusa yoluxma ehtimalınız nə dərəcədədir?

- Çoxdur
- Orta səviyyədədir
- Azdır
- Belə bir ehtimal görmürəm

Özünü aşağı təbəqəyə aid edən respondentlər (20.4%) arasında bu qənaətə dair göstəricilər yuxarı təbəqəni təmsil edənlərlə (11.2%) müqayisədə iki dəfə yüksəkdir. Üstəlik, bu ehtimal səviyyəsinə dair qənaətə kişilərlə müqayisədə (15.6%) qadınlar (23.2%) daha çox hakimdir. Təhsil səviyyəsi artdıqca virusa yoluxmaya dair ehtimallar da azalır. Yuxarı təbəqədən olan respondentlər (59.8%) özlərini aşağı təbəqəyə aid edənlərdən (40.2%) fərqli olaraq virusa yoluxma ehtimalının olmadığını daha çox düşünür.

Respondentlərin yarısından çoxu (52.2%) COVID-19 xəstəliyinə yoluxmaqdan heç qorxmadığını, 27.2%-i isə az qorxdığını bildirib. Cəmi 20.7% respondent COVID-19 xəstəliyinə yoluxmaqdan çox qorxur.

Maraqlıdır, təhsil səviyyəsi azaldıqca COVID-19 xəstəliyinə yoluxmaqdan çox qorxanların sayı da azalır və ya əksinə təhsil səviyyəsi artdıqca insanlar virusa yoluxmaqdan az qorxur. Kişilərlə (12.9%) müqayisədə qadınlar (28.3%) COVID-19 xəstəliyinə yoluxmaqdan nisbətən daha çox qorxur. COVID-19 xəstəliyinə yoluxmaqdan az qorxdığını bildiren respondentlər cənub zonasında (Lənkəran) 42% təşkil etdiyi halda, Dağlıq Şirvanda cəmi 4.7% bu mövqedən çıxış edib. Digər yaş qrupları ilə müqayisədə bu istiqamətdə ən aşağı göstərici yaşı 65-dən yuxarı olanlar (12%) arasında qeydə alınıb ki, əslində risk qrupuna daxil olan yaşlı insanların bu cür mövqeyi anlaşılandır. Yuxarı təbəqədən olan respon-

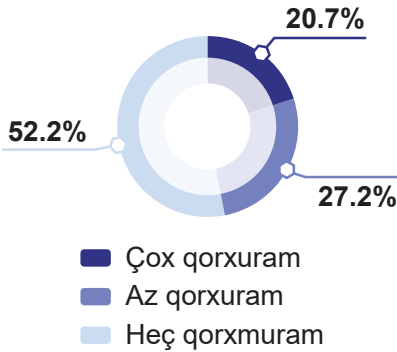
dentlər (61.2%) müqayisə etibarilə özünü orta (51.4%) və aşağı təbəqəyə aid edənlərə (53%) nisbətən COVID-19 xəstəliyinə yoluxmaqdan heç qorxmadiğı bildirib. Kişilərin 61.9%-i, qadınların 42.8%-i bu qənaətdədir.

Ümumiyyətlə, COVID-19 xəstəliyinə yoluxmaqdan qorxmayanların sayı əvvəlki aylarla müqayisədə artdığı halda, çox qorxanların da sayı azalıb. 2020-ci ilin aprel ayında STM tərəfindən aparılmış sorğuda respondentlərin əhəmiyyətli hissəsi (44.9%) COVID-19 xəstəliyinə yoluxmaqdan heç qorxmadiğını qeyd etdiyi halda, 25%-i çox qorxdığını, 27.5%-i isə az qorxdığını bildirib. Bu sorğu isə qorxu hissində müəyyən dəyişikliklərin olduğunu göstərib ki, bu mənada "heç qorxmuram" deyənlərin çəkisinin təxminən 10% artması diqqət çəkir.

Diaqram 15.

COVID-19-a yoluxmaqdan nə dərəcədə qorxursunuz?

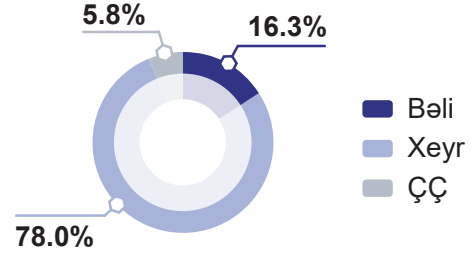
Təsdiq olunmuş plana əsasən növbəsi gec çatdığı təqdirdə digər tibb müəssisələrində ödəniş qarşılığında peyvənd oluna biləcəyini yalnız 16.3% respondent bildirdiyi halda, 78.0% respondent əks mövqedən fikir bildirib.

Bu fikir digər sosial təbəqələrdən ("aşağı" 14%, "orta" 16.2%) fərqli olaraq yuxarı təbəqədən olan respondentlər (23.7%) arasında nisbətən daha geniş yayılıb. Bu qənaətə subaylar (24.7%) və 18-24 yaş qrupunu təmsil edənlər (23.03%) daha çox hakimdir.

Diaqram 16.

Təsdiq olunmuş plana əsasən növbəniz gec çatdığı təqdirdə digər tibb müəssisələrində ödəniş qarşılığında peyvənd olunardınız mı?

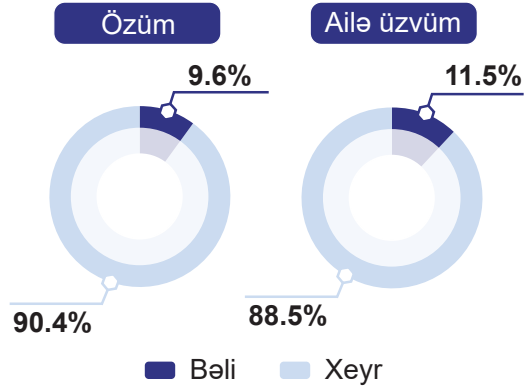
V. COVID-19 təcrübəsi

Respondentlərin 9.6%-nin özü, 11.5%-nin ailə üzvü COVID-19 xəstəliyinə yoluxub.

Diaqram 17.

Özünüz, yaxud ailə üzvünüz COVID-19 xəstəliyinə yoluxubmu?

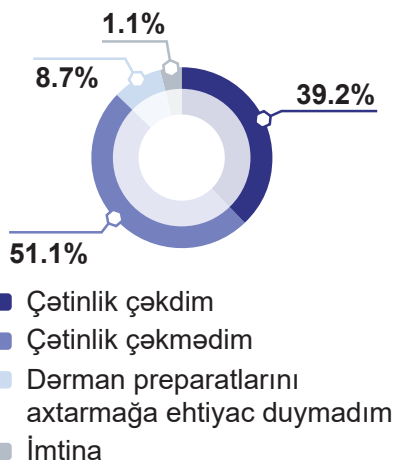

COVID-19 xəstəliyinə yoluxanların 39.2%-i xəstəlik zamanı dərman preparatlarını tapmaqda çətinlik çəkdiyini bildirib. 51.1% respondent əks mövqedən çıxış edib. 8.7% respondent isə dərman preparatlarını axtarmağa ehtiyac duymayıb.

Diaqram 18.

Xəstəlik zamanı dərman preparatlarını tapmaqda nə dərəcədə çətinlik çəkdiniz?

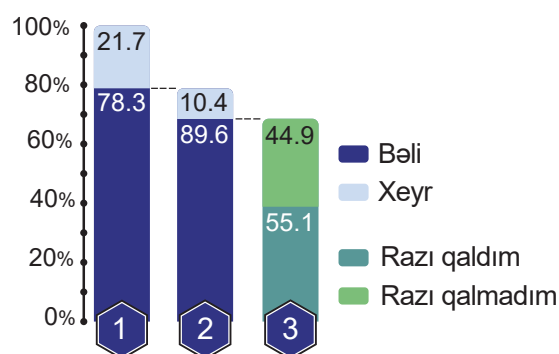

COVID-19 xəstəliyinə yoluxanların 78.3%-i tibbi xidmətə müraciət edib. Müraciət edənlərin (144 nəfər) 89.6%-i tibbi xidmətlərdən yararlandıqı halda, 10.4%-i yararlana bilməyib. Tibbi xidmətdən yararlanan (129 nəfər) respondentlərin 55.1%-i xidmətin keyfiyyətindən razı qaldığı halda, 44.9%-i razı qalmayıb.

Diaqram 19.

Pandemiya dövründə tibbi xidmətdən istifadə

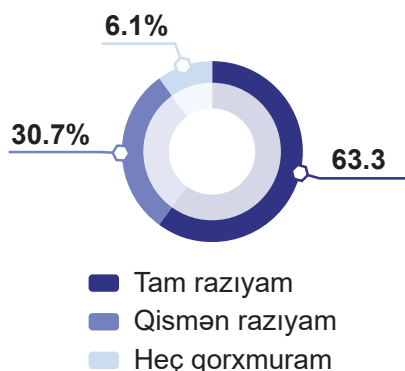
- 1 Tibbi xidmətə müraciət etdinizmi?
- 2 Tibbi xidmətdən istifadə edə bildinizmi?
- 3 Tibbi xidmətin keyfiyyətindən nə dərəcədə razı qaldınız?

Bütün respondentlərin 63.3%-i mövcud sağlamlıq vəziyyətindən tam razı qaldığını, 30.7%-i qismən razı qaldığını bildirib.

Diaqram 20.

Mövcud sağlamlıq vəziyyətinizdən nə dərəcədə razısınız?

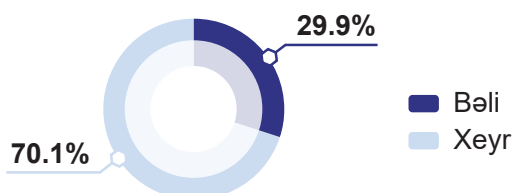

Bütün respondentlərin 29.9%-i onlarda hər hansı bir xəstəliyin olduğunu bildirib.

Diaqram 21.

Hər hansı xəstəliyiniz varmı?

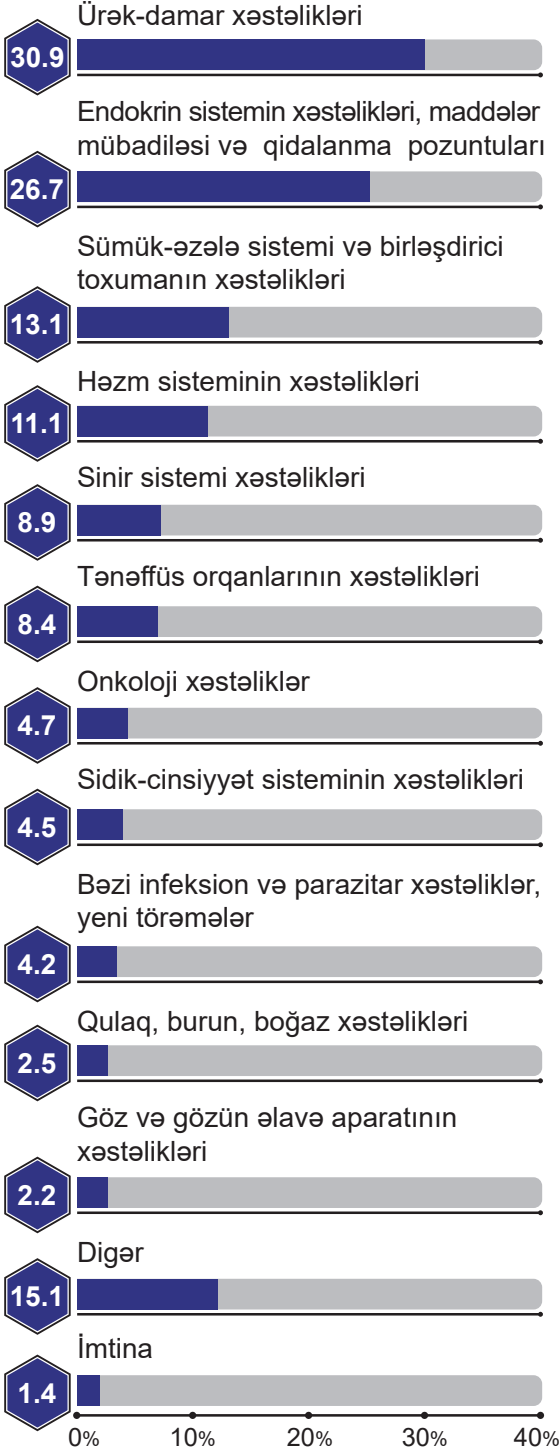

Xəstəliyinin olduğunu bildiren respondentlər arasında ürək-damar (30.9%) və endokrin sistemi ilə bağlı xəstəliklər (26.7%) daha geniş yayılıb.

Diaqram 22.

Hansı tip xəstəliyiniz var?

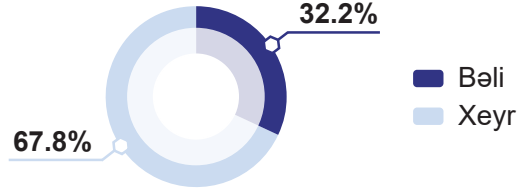

Respondentlərin 32.2%-i hazırda yaşadığı mənzildə risk qrupuna aid olan şəxslərin olduğunu bildirdiyi halda, 67.8%-i belə bir şəxsin olmadığını qeyd edib.

Diaqram 23.

Hazırda yaşadığınız mənzildə risk qrupuna aid olan şəxslər varmı?

Sorğu nəticəsində aşağıdakı bir neçə amilin respondentlərin COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasıya etdirmək qərarına statistik əhəmiyyətli dərəcədə təsir etdiyi müəyyən edilib: peyvənd olduğu təqdirdə hər hansı potensial mənfi təsirlərin olacağına dair düşüncə, respondentin cinsi, respondentin özünü aid etdiyi sosial təbəqə, virusa yoluxma ehtimalı, COVID-19 xəstəliyi əleyhinə olan peyvəndlərin hazırlanması və sınaqdan keçirilməsində iştirak edən alimlərin, eləcə də ölkəmizdəki səhiyyə sistemi idarəçilərinin dürüstlüyünə inam, vəzifəli şəxslərin peyvənd edilməsi, respondentin daha öncə COVID-19 xəstəliyinə yoluxması.

REQRESSIYA NƏTİCƏLƏRİ

Reqressiya analizi asılı dəyişənə (peyvənd edilmək barədə qərara) statistik əhəmiyyətli dərəcədə təsir edən amilləri bir-biri ilə müqayisəli qaydada müəyyən edir. Reqressiya analizi hər hansı dəyişənin asılı dəyişənə təsirini digər amilləri nəzərə alaraq öyrənir ki, bu da Pirson korrelyasiya ilə müqayisədə onun əsas üstünlüklərindən biridir. Ordinal reqressiya analizi əsasında doqquz amilin COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasiya qərarına statistik əhəmiyyətli dərəcədə təsir etdiyi müəyyən edilib. Sosial-demoqrafik amillər arasında gender və respondentin özünü aid etdiyi sosial təbəqə dəyişənləri statistik əhəmiyyətə malikdir. Belə ki, kişilər qadınlara nisbətə peyvənd olunmağa daha müsbət yanaşdığı halda ($b = -847, p < 0,01$), özünü orta sosial təbəqəyə aid edənlər arasında yuxarı təbəqə ilə müqayisədə peyvənd olunmağı düşüncələr daha çox yayılıb ($b = .764, p < 0,05$). Peyvənd olunduğu təqdirdə hər hansı potensial mənfi təsirlərin olacağını düşüncələr digərlərinə nisbətə peyvənd olunmağa daha soyuq yanaşır ($b = 1,203, p < 0,01$). Virusə yoluxmaq ehtimalı ilə peyvəndə münasibət arasında müsbət əlaqə aşkarlanıb ($b = -.1676, p < 0,01$).

COVID-19 xəstəliyi əleyhinə olan peyvəndlərin hazırlanması və sınaqdan keçirilməsində iştirak edən alimlərin dürüslüyünə tam inananlar arasında digər respondentlərə nisbətə peyvənd olunmaq istəyənlər daha geniş yayılıb ($b = -1.090, p < 0,01$). Eyni hal ölkəmizdə səhiyyə sistemi idarəçilərinin dürüslüyü sualı üzrə də müşahidə edilib ($b = -.675, p < 0,05$). Ölkəmizdə vəzifəli şəxslərin peyvənd edilməsinin peyvəndin keyfiyyətinə olan etibarına müsbət təsir etdiyini deyən respondentlərin peyvənd etdirmək niyyətinin olma ehtimalı daha yüksəkdir ($b = -.810, p < 0,05$). Maraqlıdır ki, respondentin daha öncə COVID-19 xəstəliyinə yoluxub-yoluxmaması onun peyvənd barədə fikrinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir edir. Belə ki, yoluxma halının olması respondentin peyvənd barədə fikrinə mənfi təsir edir ki, bunu da belə izah etmək olar ki, həmin respondentlər artıq təhlükənin geridə qaldığını, daxili immunitetin formalaşdığını düşünürlər. Respondentin COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinə dair aldığı informasiya mənfi xarakterli olduğu hallarda onun peyvənd olunmağa dair mövqeyinin mənfi olma ehtimalı yüksəkdir ($b = .425, p < 0,05$).

Cox and Snell	0,350	Model	-2 Log Likelihood	Chi-Square	df	Sig.
Nagelkerke	0,399	Intercept Only	1609,191			
McFadden	0,205	Final	1278,326	330,865	37	0,000
Cox and Snell	0,350					

NƏTİCƏ

Koronavirus infeksiyasına yoluxma hallarının dinamikasında və yayılma tendensiyasında sürətli artımın səbəblərindən olan inamsızlıq sindromu hazırda COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasıya proqramları ilə bağlı müşahidə olunmaqdadır. Bu isə öz növbəsində vaksinasıya dair ictimai inam mühitinin sabitliyinə təsirsiz ötürür. Məhz bunun nəticəsidir ki, dünyada, eləcə də Azərbaycanda COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinlərə ictimai münasibət birmənalı deyil.

COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasıya ilə bağlı məlumatlılıq səviyyəsi

❖ Respondentlərin mütləq əksəriyyəti yanvarın 18-dən etibarən COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinlərin Azərbaycanda da təbiiyə başlanılması haqqında məlumatlıdır. Təhsil səviyyəsi artdıqca COVID-19 xəstəliyi əleyhinə ölkəmizdə vaksinasıya prosesinə dair məlumatlılıq səviyyəsi də artır. Regional müstəvidə sözügedən istiqamət üzrə məlumatlılıq səviyyəsinə görə Bakı şəhəri ən yüksək göstərici ilə ilk sırada qərarlaşıb.

❖ İnsanlar COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinlərlə bağlı məlumatları əsasən iki mənbədən - yerli televiziyalardan və sosial şəbəkələrdən əldə edirlər. Respondentlər televiziya dan COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinlərin müsbət təsirləri, sosial şəbəkələrdən isə mənfi təsirləri ilə bağlı informasiya qəbul ediblər.

❖ Respondentlərin əhəmiyyətli hissəsinin hazırda dünyada COVID-19 xəstəliyi əleyhinə hansı peyvəndlərdən istifadə edildiyi haqqında məlumatı yoxdur. Regional aspektdən respondent rəylərinin təhlili göstərir ki, dünyada COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasıya dair məlumatlılıq səviyyəsinin yüksək olduğu iqtisadi rayon kimi Gəncə-Qazax fərqlənir. Mövcud vəziyyət qadınlar arasında əks cinsin nümayəndələri ilə müqayisədə daha çox müşahidə edilib.

❖ Məlumatı olduğunu bildiren respondentlərin yarısından çoxu dünyada COVID-19 xəstəliyi əleyhinə peyvəndlərin adını sadalaya bilməyib. Peyvəndlər içərisində ən çox CoronaVac, Sputnik V və Pfizerin adı sadalanıb. Təhsil səviyyəsi artdıqca dünyada COVID-19 xəstəliyi əleyhinə istifadə edilən peyvəndlərə dair məlumatlılıq səviyyəsi də artır.

COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasıya münasibət və niyyət

❖ Yaxın gələcəkdə əhalinin təxminən yarısına yaxını peyvənd olunmağı planlaşdırmır. Qadınlar kişilərlə müqayisədə daha çox vaksinasıyanın əleyhinə çıxış ediblər. Peyvənd olunmağa ən soyuq münasibət Şəki-Zaqatalada müşahidə edilib.

❖ Hər dördüncü respondent yaxın gələcəkdə peyvənd olunmağı planlaşdırır ki, bu da kütləvi immunitetin yaranması üçün bir neçə ilə ehtiyac olduğunu göstərir. Ali təhsillilər, kişilər və yaşlılar peyvənd olunmağa daha müsbət yanaşırlar. Təhsil səviyyəsi artdıqca peyvənd olunmağı planlaşdırılanların sayı da artır. Yaş qrupları üzrə yaxın müddət ərzində peyvənd olunmaq istəyənlərin əsaslı hissəsi 65 yaşdan yuxarı əhali qrupudur ki, bu da başadüşüləndir.

❖ Həmçinin, hər beş respondentdən biri peyvənd olunmaqla bağlı qərarlıdır ki, bu tendensiya kişilərə nisbətə qadınlar arasında daha geniş yayılıb.

❖ Respondentlərin yarısından çoxu peyvənd olunacağı təqdirdə bunun mənfi təsirinin olacağını düşünür. Bu qənaətin güclü olduğu iqtisadi region kimi Şəki-Zaqatala ilk sırada, Quba-Xaçmaz sonuncu sırada qərarlaşır. Qadınlar kişilərə nisbətən peyvənd olunacağı təqdirdə bunun mənfi təsirinin olacağı qənaətinə daha çox hakimdir. Özünü aşağı təbəqəyə aid edənlərdə yuxarı təbəqədən olan respondentlərə nisbətən peyvəndin mənfi təsirinə dair gözlənti daha çoxdur.

❖ Respondentlər vaksinasıyanın pandemiya yeganə çıxış yolu olması, həmçinin risk qrupuna daxil olmaları və işləri ilə əlaqədar olaraq COVID-19 xəstəliyi əleyhinə peyvənd olunmağı düşünür.

❖ Vaksinasıya güvənsizlik və əks təsirlərdən qorxu qalmaqdadır. Dekabr ayında olduğu kimi, vaksinasıya mənfi münasibətin başlıca səbəbi onun mümkün əks təsirləri barədə düşüncə olub. İnsanlar vaksinin keyfiyyətinə güvənmədiyi, hələ yeni olduğundan insanlara təsirini bilmədiyi üçün peyvənd olunmaq istəmirlər. Həmçinin, hazırkı sağlamlıq durumu imkan vermədiyinə, COVID-19 xəstəliyi səbəbindən ağır xəstələnmə riski altında olmadıqlarına görə respondentlərin vaksinasıya münasibəti birmənalı deyil.

❖ Respondentlər vaksin olunmuş insanlarda təsirini gördükdən sonra peyvənd olunacaqlarını bildiriblər. Bununla yanaşı, rəyi öyrənilənlər

hər hansı məcburiyyət olacağı təqdirdə və ya COVID-19 xəstəliyinə yoluxduqdan sonra, eləcə də vaksinin keyfiyyətinə güvənəcəkləri zaman vaksinlə bağlı fikirlərinin dəyişəcəyini bildiriblər.

Ölkəmizdə vaksinasıya prosesinin səmərəliliyinə münasibət və etibar

❖ COVID-19 xəstəliyi əleyhinə olan vaksinlərin içərisindən ölkəmizdə tətbiq üçün Çin istehsalı olan CoronaVac vaksininin seçilməsini respondentlərin yarıya yaxını tamamilə, hər beş nəfərdən biri isə qismən doğru seçim hesab edib. Təhsil səviyyəsi artdıqca COVID-19 xəstəliyi əleyhinə olan vaksinlər içərisindən ölkəmizdə tətbiq üçün Çin istehsalı olan CoronaVac vaksininin bu və ya digər formada doğru seçim olduğunu qeyd edənlərin də sayı artır.

❖ Respondentlərin əhəmiyyətli hissəsi ölkəmizdə vaksinasıyanın səmərəli və düzgün aparılacağına bu və ya digər dərəcədə inanırlar.

❖ Analoji nəticəni COVID-19 əleyhinə vaksinlərin hazırlanması və sınaqdan keçirilməsində iştirak edən alimlərin dürüstlüyünə inananlara da şamil etmək olar.

❖ Ölkəmizdə vaksinasıya prosesini təşkil və idarə edən səhiyyə sistemi idarəçilərinin dürüstlüyünə hər üç respondentdən biri tam, hər dörd respondentdən biri isə qismən inanır. Bundan əlavə, sorğuda iştirak edən hər üç respondentdən biri onların dürüstlüyünə heç inanmır.

❖ Ölkəmizdə vəzifəli şəxslərin peyvənd olunması insanların peyvəndin keyfiyyətinə olan etibarına o qədər də təsir etmir. Belə ki, ümumilikdə əhalinin yarıdan çoxu vəzifəli şəxslərin peyvənd olunmasının onların peyvəndin keyfiyyətinə olan etibarına heç bir təsirinin olmadığını bildirib.

COVID-19 təhlükəsi və virusa yoluxma ehtimalı

❖ Respondentlərin yarıya yaxını virusa yoluxma ehtimalının olmadığını bildirib. Respondentlərin hər on nəfərindən biri virusa yoluxma ehtimalını çox qiymətləndirdiyi halda, hər dördüncü respondent orta səviyyədə, hər beşinci respondent isə bu ehtimalı az qiymətləndirib.

❖ Respondentlərin yarisından çoxu və ya sorğuda iştirak edən hər beş nəfərdən biri COVID-19 xəstəliyinə yoluxmaqdan heç qorxmur.

❖ Demək olar ki sorğuda iştirak edən hər dörd respondentdən biri az qorxdığını bildirdiyi halda, hər beş respondentdən biri COVID-19 xəstəliyinə yoluxmaqdan çox qorxur. Maraqlıdır ki, təhsil səviyyəsi azaldıqca COVID-19 xəstəli-

yinə yoluxmaqdan çox qorxanların sayı da azalır və ya əksinə təhsil səviyyəsi artdıqca insanlar virusa yoluxmaqdan az qorxur. Kişilərlə müqayisədə qadınlar COVID-19 xəstəliyinə yoluxmaqdan nisbətən daha çox qorxur.

❖ Əhalinin əhəmiyyətli hissəsi təsdiq olunmuş plana əsasən növbəsi gec çatdığı təqdirdə digər tibb müəssisələrində ödəniş qarşılığında peyvənd olunmayacağını bildirib.

COVID-19 təcrübəsi

❖ Sorğuda iştirak edən hər on respondentdən birinin özü və ya ailə üzvü COVID-19 xəstəliyinə yoluxub.

❖ COVID-19 xəstəliyinə yoluxanların üçdə bir hissəsi xəstəlik zamanı dərman preparatlarını tapmaqda çətinlik çəkdiyini bildirsə də, yarıdan çoxu əks mövqedədir. Hər on nəfərdən biri isə dərman preparatlarını axtarmağa ehtiyac duymayıb.

❖ COVID-19 xəstəliyinə yoluxanların əhəmiyyətli hissəsi tibbi xidmətə müraciət edib. Müraciət edənlərin mütləq əksəriyyəti tibbi xidmətlərdən yararlı ola bilər. Respondentlərin yarıdan çoxu tibbi xidmətin keyfiyyətindən razı qaldığı halda, təxminən yarıya yaxını razı qalmadığını bildirib.

❖ Bütün respondentlərin əhəmiyyətli hissəsi mövcud sağlamlıq vəziyyətindən tam razı qaldığını, hər üç respondentdən biri isə qismən razı qaldığını bildirib.

❖ Hər dördüncü respondentdə hər hansı bir xəstəliyə rast gəlinib. Bu respondentlər arasında ürək-damar və endokrin sistemi xəstəlikləri geniş yayılıb.

❖ Bundan əlavə, sorğuda iştirak edən hər üç respondentdən birinin hazırda yaşadığı mənzildə risk qrupuna aid olan şəxslər olduğu halda, əhəmiyyətli hissənin yaşadığı mənzildə belə hal aşkarlanmayıb.

Yekun olaraq, sorğu nəticəsində aşağıdakı bir neçə amilin COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasıya etdirmək qərarına statistik əhəmiyyətli dərəcədə təsir etdiyi müəyyən edilib: peyvənd olduğu təqdirdə hər hansı potensial mənfi təsirlərin olacağına dair düşüncə, respondentin cinsi, respondentin özünü aid etdiyi sosial təbəqə, virusa yoluxma ehtimalı, COVID-19 xəstəliyi əleyhinə olan vaksinlərin hazırlanması və sınaqdan keçirilməsində iştirak edən alimlərin, eləcə də ölkəmizdəki səhiyyə sistemi idarəçilərinin dürüstlüyünə inam, vəzifəli şəxslərin peyvənd olunması, respondentin daha öncə COVID-19 xəstəliyinə yoluxması.

TƏKLİFLƏR

□ Ümumiyyətlə, mövcud tendensiya nəticəsində daha çox insanın vaksinlər barədə fikrinin qətiləşdiyini görə bilərik. Bununla yanaşı, nəticələr vaksinlərin faydalarının təbliği istiqamətində işlərin aparılmalı olduğunu da göstərir.

□ Peyvəndin müsbət cəhətləri barədə təbliğatin daha da təkmilləşdirilməsinə, eləcə də ictimai nüfuzu yüksək olan şəxslərin peyvənd olunmasının ictimaiyyətə açıq şəkildə çatdırılmasına ciddi ehtiyac var. Çünki reqressiya nəticələri vəzifəli şəxslərin peyvənd edilməsinin respondentlərin peyvənd keyfiyyətinə olan etibarına müsbət təsir etdiyini müəyyən edib.

□ Bununla yanaşı, aparılan araşdırma əhalinin səhiyyə sistemində etibarının artırılmasının vaksinasiya kontekstində daha da önəmli olduğunu göstərir. Narahatedici məqam ondan ibarətdir ki, peyvənd olunmaq istəməyənlərin gətirdiyi səbəblər bəzi insanların peyvənd ilə dərmanın fərqi başa düşmədiyi qənaətinə gəlməyə əsas verir. Bu fərqi izah edilməsi, eləcə də vaksinin mənfi tərəfləri barədə yayılan onlayn dezinformasiya faktlarına qarşı mübarizə təbliğat kampaniyalarının

əsas elementlərindən biri olmalıdır.

□ Bu istiqamətdə müvafiq qurumların KİV-də, xüsusən də sosial şəbəkələrdə aktivliyinin artırılması və yayılan neqativ məlumatlara adekvat cavabların verilməsi vaksinasiya proqramlarına təhdid elementlərinin aradan qaldırılmasında effektiv rol oyanaya bilər.

□ Vaksinasiya prosesinə cəlb olunacaq şəxslər, onların yaş kateqoriyası və xəstəlik amillərinin ətraflı izahına dair sosial xarakterli reklamların sayının artırılması COVID-19 xəstəliyi əleyhinə vaksinasiyanın aparılması ilə bağlı maarifləndirmə işinə töhfə verə bilər.

□ Ölkədə koronavirus əleyhinə immunlaşdırmanın təşkili və aparılması proseduru, poliklinikalarda vaksinasiya tədbirlərinin təşkili ilə əlaqədar işlərin aparılması, mübarizə tədbirlərinin gücləndirilməsi tövsiyə edilir.

□ Peyvənd olunan insanların statistikasının kütləvi informasiya vasitələrində dərc olunması sözügedən istiqamətdə məlumatlılıq baxımından diqqətə alınmalıdır.

□ Tibb işçilərinin əhali ilə davranışda etik qaydalara və prinsiplərə əsaslanması ilə bağlı təlimləndirilməsi tövsiyə edilir.

**SOSIAL
TƏDQIQATLAR
MƏRKƏZİ**

Azərbaycan Respublikası, AZ1006, Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, İsmayıl bəy Qutqaşını küç.,18

Telefon: (+994 12) 510-70-78; (+994 12) 510-23-75; (+994 12) 510-70-69

info@stm.az www.stm.az